SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
49/2018
1. december 2018

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA ĽUDOVÍT ŠTEVKO O BLÚDENÍ ŠÉFA DIPLOMACIE Strana 4.

MILIÓNOVÝ FILMOVÝ ČESKO-SLOVENSKÝ SÚBOJ Strana 5.

ŽIVOT JE JEDINÉ EVANJELIUM, AKÉ DNES SVET EŠTE ČÍTA Strana 6.

PRVÉ ŽELANIE PRIŠLO JEŽIŠKOVI UŽ V MÁJI Strana 8.

VŽDY SA ZASTAŇ TÝCH, KTORÝCH PRENASLEDUJÚ Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Povinnosti ma minulý týždeň zaviali na cesty po úpätí Malých Karpát. Neskorá jeseň mi predvádzala doslova vizuálne hody. Žltá vo všetkých odtieňoch prechádzala do červene od hrdzavohnedej až po rumelku a do toho sa miesila zelená z ostrovčekov ihličnatých stromov. Príroda skrátka dokazovala, že je stále tým najväčším a najgeniálnejším umelcom. V pohodlnom tempe sme sa presúvali medzi jednotlivými vinárskymi obcami. Čo názov, to pre znalca ušľachtilého moku pojem. Na pár chvíľ sa mi zazdalo, ako keby sa v to nedeľné predpoludnie zastavil čas. Skupinky sviatočne oblečených miestnych kráčali z kostola. Často celé rodiny aj s deťmi, nielen postaršie ženičky, ako by očakával mestský návštevník s vžitou predstavou, že viera je už len pre ovdovené tetušky a babky. Vinohrady na svahoch nad dedinami sa už očividne chystali na zimný spánok a na mňa zavialo niečo zo sugestívnych krajinomalieb Štefana Polkorába, maliara, ktorý sa pred sto dvadsiatimi rokmi narodil práve v Cajle, dnes už patriacej k vinárskemu Pezinku.

Prečo to spomínam? V tej chvíli som si mimoriadne intenzívne uvedomil archetypálnosť slovenskej krajiny. Silu, ktorú v sebe skrýva – či už sa túlame pod úbočiami liptovských vŕškov, po nekonečnej, jesene ospalej rovine južného Slovenska, o ktorej tak sugestívne písal Laco Ballek, alebo sme práve tu v malokarpatskej pokladnici vinohradníckych pokladov. Ten silný pocit spolunáležitosti s rodným krajom vyjadrili majstri pera aj štetca, hudobní skladatelia aj fotografi. O to viac ma preto neustále zas a znova udivujú až iritujú hlasy, ktoré na všetko slovenské majú iba slová zľahčovania, kritiky, ba až opovrhnutia. V mene akejsi efemérnej „svetovosti“ zabúdajú, že tak, ako majú jedinú mamu, tak majú aj jedinú krajinu, ktorej odraz v sebe ponesú naveky. A to je šťastie, na ktorom sa skutočne oddá stavať.

Maroš M. BANČEJ

R - 2018068

NEOGRAFIA

www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 49

9 770862 882007

Globálny pakt OSN o utečencoch skúša zahraničnú i domácu politiku

Slovensko chce vlastnú legislatívu o migrácii

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Cieľom tridsaťštyristranového dokumentu OSN je pomôcť lepšie organizovať migračné toky a posilniť práva migrantov. Zdôrazňuje sa v ňom nedotknuteľnosť suverenity jednotlivých krajín a ich právo na vlastnú podobu migračnej politiky.

Zahraničný výbor Národnej rady Slovenskej republiky schválil uznesenie, ktoré odporúča vláde zaujať nesúhlasné stanovisko ku Globálnemu paktu OSN o migrácii. Poslanci parlamentu sa ním majú ďalej zaoberať na aktuálnej schôdzi. V uznesení sa nepíše, že by sa Slovensko nemalo zúčastniť na blížiacej sa konferencii v Marrákeši a má odporúčací charakter.

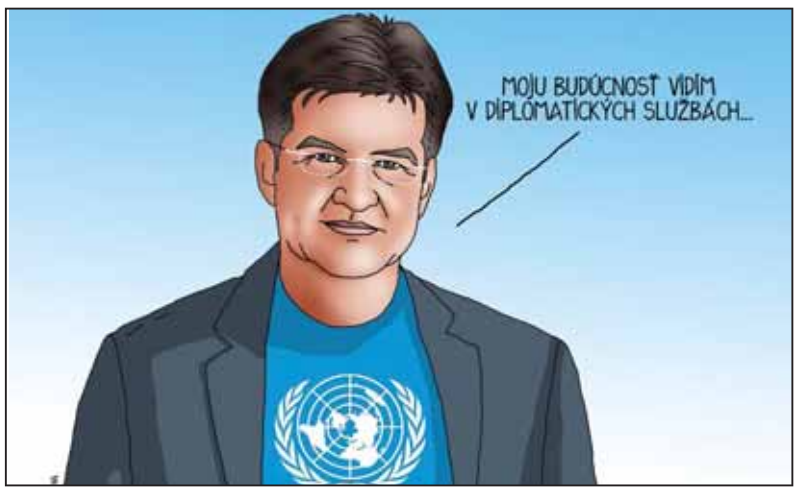

■ STANOVISKO DIPLOMACIE

Minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák poslancom navrhol, aby sa Slovensko na konferencii v Marrákeši zúčastnilo a podalo tam vyhlásenie, v ktorom povie, ako Globálny pakt OSN o migrácii chápe. Nemá totiž podľa neho zmysel hovoriť o svojich výhradách na domácej pôde, ale treba vyjadriť názor tak, aby bol súčasťou oficiálnych záznamov z konferencie.

„Ak nie ste za stolom, tak ste na jedálnom lístku,“ zaznel pri tejto príležitosti ministrov bonmot na pôde parlamentného výboru. Slovensko musí podľa nášho ministra zahraničných vecí v Marrákeši jednoznačne povedať, že opatrenia v pakte berie ako návrhy a samo sa rozhodne, či niektoré z nich implementuje. „Slovensko si vyhradzuje a vždy vyhradzovalo právo definovať vlastnú legislatívu v oblasti migrácie. Nič, čo sa nachádza v texte rámca, nezaväzuje našu republiku k čomukoľvek. Takto poskytnutá národná interpretácia bude súčasťou oficiálnej dokumentácie z konferencie. Môže potom slúžiť ako referencia v prípade akýchkoľvek pochybností – či už právnych, alebo politických, o postoji Slovenskej republiky,“ vysvetlil Miroslav Lajčák.

■ POŽIADAVKA POSLANCOV

Členovia Zahraničného výboru NR SR v prijatom uznesení vládu žiadajú, „aby vykonala príslušné opatrenia spojené so stiahnutím Slovenskej republiky z procesu prijímania paktu a jeho neprijatím Slovenskou republikou na stretnutí v Marrákeši“. Minister Lajčák však tvrdí, že sa to nedá. „Globálny rámec bude prijatý ako záverečný dokument medzivládnej konferencie. Scenár konferencie hovorí, že dokument bude prijatý bez hlasovania, teda konsenzom. Nebude sa negociovať. Zúčastnené delegácie nebudú nič podpisovať. Dokument bude prijatý v každom prípade, pretože drvivá väčšina krajín ho podporuje,“ pripomenul minister.

Vláda nebude ku Globálnemu paktu OSN o migrácii pristupovať tak, aby vyvolala rozpor s Národnou radou SR. Ešte počas návštevy Talianska to vyhlásil predseda vlády Peter Pellegrini.

„Vláda získava dôveru v národnej rade, a preto je vysoko pravdepodobné, že aj vláda bude prezentovať rovnaký postoj, aký bude prezentovať väčšina v NR SR,“ povedal v tejto súvislosti premiér. Zároveň vyslovil predpoklad, že minister Lajčák vo vláde ostane. „Bolo by veľmi zlé, ak by sme na základe takejto veci prišli o takého ministra, ako máme, pretože je to človek na správnom mieste a ja ako premiér si neželám, aby opustil vládu. Samozrejme, v prípade, že sa tak rozhodne, budeme musieť na to nejakým spôsobom reagovať. Máme ešte čas, uvidíme, ako rozhodne parlament,“ povedal Peter Pellegrini.

■ NECHCE SPORY

Miroslav Lajčák nechce byť súčasťou vnútropolitických bojov. Naznačil, že diskusia o výhradách voči Globálnemu paktu OSN o migrácii je snahou získať politické body. Svoju prípadnú demisiu nevylúčil.

„Ešte raz chcem veľmi jednoznačne povedať, že nemám v úmysle voziť na Slovensko migrantov a ani ten dokument k tomu nesmeruje. Moje pozície k migračnej politike sú dostatočne známe a tri roky sú konzistentné,“ zdôraznil. Prípadnú demisiu nevylúčil. „Ja v tejto chvíli neviem vylúčiť nič. Som zodpovedný človek, mám rezort, čaká nás predsedníctvo OBSE... Ak mi Smer nedôveruje, tak, samozrejme, nemôžem byť ministrom, a ešte chcem povedať, že mám svoju ľudskú a profesionálnu integritu a tá je pre mňa oveľa dôležitejšia než akákoľvek stolička,“ uzavrel minister Miroslav Lajčák.

3 OTÁZKY PRE:

MUDr. Miloša BUBÁNA, známeho moderátora a medicínskeho špecialistu

Prevencia je priama cesta k zdraviu

● Širokej slovenskej verejnosti ste známy ako televízny moderátor. Od roka 1982 ste začali pracovať v Slovenskej televízii ako hlásateľ. Ako by ste zhodnotili odborný život lekára s prácou hlásateľa? Čo ste osobnostne získali?

Obidve povolania spájala práca s ľuďmi. Tieto dve profesie sa obohatili navzájom, hoci spočiatku mali pacienti rozpačité pocity, keď vstupovali do ambulancie k moderátorovi lekárovi. Postupne však sami zistili, že dve atestácie a primariát sa nedávajú za moderovanie.

● Verejné zdravotníctvo je základným pilierom starostlivosti o zdravie občanov. Preto sa treba zamerať na posilňovanie kapacít vo verejnom zdravotníctve. Kde by ste navrhovali začať?

Správnym krokom je rušenie limitov pre odborných lekárov od zdravotných poisťovní. Zlepší sa nielen dostupnosť, ale najmä termíny vyšetrení nebudú prehnane dlhé. Pre lekárov bolo demotivujúce, keď nedostali od poisťovní platbu za výkony, ktoré urobili, a to len preto, že presahovali poisťovňou určený mesačný limit. A tak neraz robili buď týždeň zadarmo, alebo vyšetrili len počet pacientov, ktorý im preplatila poisťovňa. Verím, že tento krok od poisťovní bol správny a má sa pozerať na kvalitne odvedenú prácu, a nie na prideľovanie koľko pacientov môžeme vyšetriť. Dbal by som predovšetkým na prevenciu. Potreba osvety je stále veľká.

● Aké máte osobné skúsenosti so súčasným zdravotníctvom a pacientmi?

Je mi ľúto, že médiá a niektoré inštitúcie postavili proti sebe zdravotníckych pracovníkov a pacientov. Namiesto toho, aby ich nabádali na spoluprácu, urobili z nich nepriateľov a stále vyzývajú na sťažovanie proti zdravotníkom. Niet na svete zamestnania, kde sa neurobia chyby. Vysvetlí mi niekto, prečo futbalový tím nie je vždy majstrom sveta, keď denne trénuje? Prečo má futbalista mesačný plat oveľa vyšší ako špičkový neurochirurg za rok a viac?

Zhovárala sa: Eva SISKOVÁ
Foto: archív M. B.

V SNN 50/2018 SI PREČÍTATE

- **Korene slávneho herca Paula Newmana siahajú do malej zemplínskej obce Ptičie**
- **Básnik, humorista a publicista Benjamín ŠKREKO miluje Slovensko a dobrých ľudí**
- **Za našu i vašu svobodu – proskribované sovietske disidentské hnutie a Dubčekova jar**

Na bratislavskom Námestí SNP sa opäť štrngalo kľúčmi

Gál sa vrátil z Prahy dokončiť revolúciu

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

V predvečer Dňa boja za slobodu a demokraciu sa na bratislavskom Námestí SNP predvádzali pohrobkovia Verejnosti proti násiliu (VPN). Ako vidno sú tu a usilujú sa prevziať moc v štáte. Fedor Gál opäť stál na tribúne a vyzýval: „Národovecké žvatlanie je nanič. Vaša misia je búrať ploty medzi národmi, medzi štátmi, a nie ohradzovať sa kecmi.“ V roku 1992 mu to nevyšlo.

Organizátori protestov Za slušné Slovensko sú mladí ľudia, nedávni maturanti, najmä Karolína Farská a Juraj Šeliga. Bratislavský míting mal profesionálnu réžiu. Vystúpili na ňom tváre novembra 1989 a nechýbal ani zoznam členov koordinačného výboru VPN. Väčšina z týchto mien sa zapísala ako tvrdí odporcovia slovenskej štátnosti. Spomeňme aspoň Martina Bútoru, Ľubomíra Feldeka, Fedora Gála, Ladislava Snopka či Petra Zajaca – teda ľudí blízkych Sorosovi. Na Slovensku si dlho nikto nevšímal pôsobenie Sorosových nadácií. Pritom jeho aktivity sú skvelo zmapované, lebo to urobil on sám.

Kým odkaz z knižky Kríza globálneho kapitalizmu spočíva v ustanovení peňazí ako „skutočnej hodnoty“ a potrebe „zrekonštruovať morálku a spoločenské hodnoty akceptáciou ich reflexívneho charakteru“, v knižke Vek omylnosti už nezakryte hovorí o tom, koľko peňazí a kde investoval do nastolenia režimu podľa jeho predstáv. Pravda, hovorí tomu demokratizácia. Lebo jemu nejde o to zmeniť pomery demokratickými voľbami, ale prostredníctvom nadácií, teda peňazí, a pomocou nevolených subjektov. Navyše tu vzniká synergický efekt s korporatívnymi médiami, ktoré akoby celkom náhodou slúžia tomu istému cieľu.

Počúvať akože vtipného Martina Bútoru, hlavného poradcu prezidenta SR Andreja Kisku, ako reaguje na obvinenie, že aktivisti Za slušné Slovensko zneužili smrť dvoch mladých ľudí na vyprovokovanie štátneho prevratu, je zaujímavé. Povedal: „Štátny prevrat? Keby sme sa chceli hrať so slovíčkami, mohli by sme povedať, že ide o obrat. Od arogantného spôsobu vládnutia, od korupčníkov a mafiánov k návratu slušnej, spravodlivej, solidárnej spoločnosti.“ Ak tým vzorom slušnosti, spravodlivosti a solidárnosti má byť Kiska, tak úsilie Sorosa o zrekonštruovanie morálky a spoločenských hodnôt akceptáciou ich reflexívneho charakteru sa na Slovensku úspešne uskutočnilo. Ale zatiaľ nezvíťazilo. No ako povedal ďalší slniečkar Peter Zajac: „Po vražde Kuciaka viedli mítingy k odstúpeniu Roberta Fica, Roberta Kaliňáka a Tibora Gašpara. Zvíťazíme, až keď bude dnešná skorumpovaná moc definitívne porazená. Tento proces sa už začal komunálnymi voľbami, bude pokračovať voľbou prezidenta, poslancov do Európskeho parlamentu a dovŕši sa parlamentnými voľbami. A práve z toho má dnešná moc smrteľný strach. Vie už, že slušnosť, pravda a česť zvíťazia nad brutalitou, lžou a nenávisťou.“

Na tribúne nechýbala ani česká novinárka Pavla Holcová, spolupracovníčka Jána Kuciaka, či Zuzana Mistríková, vyskytujúca sa na projektoch znevažujúcich slovenskú štátnosť a jej zakladateľov. Prišli aj herci Táňa Pauhofová a Richard Stanke s komparzom. Často zdôrazňovali, že sú tu zadarmo. Na tribúne zaznelo kadečo s pochybnou kvalitou a od pochybných protagonistov. A transparenty ubezpečujúce spoločnosť, že tí, čo prišli na protestné zhromaždenie, sú tu zadarmo, majú asi takú cenu ako veta na začiatku knižky Georgea Sorosa Kríza globálneho kapitalizmu: Táto kniha vyšla bez akejkoľvek finančnej podpory.

Parlament nie je vyšetrovací orgán, nie sú to jeho kompetencie

Predseda parlamentu ostáva vo funkcii

Ján ČERNÝ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Predseda Národnej rady SR Andrej Danko zostal vo funkcii. Rozhodli o tom poslanci v tajnom hlasovaní. Za odvolanie hlasovalo šesťdesiatjeden zákonodarcov, proti bolo dvadsaťšesť a zdržal sa jeden poslanec. Na odvolanie by bolo potrebných sedemdesiatšesť hlasov.

„Predseda Národnej rady SR Andrej Danko ďakuje poslancom SNS a koaličným partnerom za prejavenú dôveru,“ tlmočil v tlačovom stanovisku jeho hovorca Tomáš Kostelník. Most – Híd už vopred avizoval, že sa na hlasovaní nezúčastní. Chýbali aj viacerí poslanci Smeru-SD. „Časť klubu Smeru-SD sa na hlasovaní v zmysle dohôd nezúčastnila,“ vysvetlil poslanec Ľubomír Petrák. Opozícia sa pokúšala odvolať Andreja Danka pre medializované otázniky okolo jeho rigoróznej práce. Andrej Danko trval na tom, že na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici absolvoval všetko, odmieta, že by bol plagiátor. Poslancov informoval, že je pripravený na akékoľvek rozhodnutie pléna pri hlasovaní. Predseda parlamentu zároveň vyhlásil, že koalíciu nevydiera a nemieni rozbiť vládu kvôli opozícii.

„Parlament nie je vyšetrovací orgán a takýmto spôsobom nehorázne prekračuje svoje kompetencie,“ povedal pre médiá poslanec a exminister školstva Dušan Čaplovič. Odmietol „lynčovanie predsedu“ NR SR a tvrdí, že akékoľvek podozrenia z opisovania, kompilovania takýchto prác sú len vnútornou vecou vysokých škôl a jej orgánov, prípadne v konečnom dôsledku súdov. Podľa Dušana Čaplovača, ak nastali zlyhania, plnú zodpovednosť majú školitelia, oponenti a hodnotiace komisie, ktorí mohli a môžu vrátiť nedostatočnú prácu na prepracovanie či dopracovanie.

To, či je akákoľvek vedecká práca plagiátom, môže vysloviť len odborne zainteresovaná komisia. Povedal to profesor z Univerzity Komenského v Bratislave Ján Turňa, ktorý má vyše tridsaťročné skúsenosti ako predseda rigoróznych komisií. Je tiež generálny riaditeľ Centra vedecko-technických informácií SR. V centre v súčasnosti uskutočňujú projekt antiplagiátorského systému. „Ukázanie väčšej či menšej zhody nie je dostatočným dôvodom na konštatovanie, či išlo o plagiát. Softvér len vyjadrí mieru zhody aj v členení štruktúry práce, či je to už v jej úvodnej časti, ktorá sa napríklad vždy zapodieva prehľadom súčasného stavu, niekedy sa označuje prehľad literatúry,“ vysvetlil profesor Turňa. Poukázal tiež na to, že niektoré vysoké školy či univerzity majú vnútorné pravidlo, že keď zhoda neprekročí štyridsať percent, tak prácu akceptujú.

Predseda Národnej rady SR Andrej Danko teda vo funkcii ostáva aj naďalej, pretože za jeho odvolanie hlasovalo len šesťdesiatjeden zákonodarcov, proti bolo dvadsaťšesť a zdržal sa jeden poslanec. Andrej Danko v obhajobe odmietol, že by bol plagiátor. Pripustil, že jeho rigorózna práca nie je vedecké dielo, ale taká ambícia pri takejto práci podľa neho ani nie je. Doplnil, že rigorózna komisia univerzity bez námietok uznala jeho skúšku.

VŠIMLI SME SI

***V** čase, keď sme si pripomínali Pamiatku zosnulých, zapaľovali sviečky na hroboch a v ich plamienkoch ožívali spomienky na našich blízkych aj pocity vďaky známym osobnostiam, blikotajúce svetielka s rovnakým duchovným posolstvom a prežívaním horeli aj na symbolických cintorínoch obetiam našich horstiev.*

Lebo tak sme prisahali...

Pietna spomienka na obete hôr pod osobitou skalou v Pieninách

Od roka 2006 prichádzajú k pamätnej tabuli na Osobitej skale v Pieninách pri sútoku Lesnického potoka a Dunajca horskí záchranári, ktorí pôsobia v tomto národnom parku, aj ich kolegovia z poľského GOPR-u, aby si skromnou, ale pôsobivou duchovnou slávnosťou počas Dňa horskej služby, požehnaním aj položením vencov pripomenuli tých, ktorým hory vzali život, lebo – ako pripomenul biskupský vikár OS a OZ SR mjr. Dr. Jozef Paluba, človek je v zajatí živlov medzi skalnými štítmi neraz „len krehká hlinená nádoba“. Výstižné slová a obrazy zazneli aj v príhovoroch kaplána HZS Jána Dubeckého i lesnického farára Petra Lovása, po ktorých záchranársky rok pod Troma korunami krátko a s krátkymi prestávkami zhodnotil predseda HS Marko Popovič. S prestávkami preto, lebo chodníkom popri Dunajci aj počas pietneho aktu ustavične prechádzali uponáhľaní, netrpezliví a tak trochu aj nedisciplinovaní cyklisti. A aj keď v Pieninách, chvalabohu, nebola v tomto roku smrteľná nehoda, práve cykloturisti sa výrazne podpísali pod to, že počet úrazov sa oproti vlaňajšku zvýšil o dvadsať percent... Keďže väčšinou „vyrážajú“ z poľského kúpeľného mestečka Szczawnica alebo sa vracajú chodníkom od Červeného Kláštora, „práce“ majú naši záchrancovia aj podhaľanskí „ratownici“. Prišli jedni aj druhí a ešte ďalší z krynickej skupiny vedení novým náčelníkom Marekom Ciaśom. A práve ktorýsi z Poliakov – možno Gregorz Sus alebo PrzemekSkoczeń – dodali spomienke zvláštny rozmer recitáciou neumelej, ale o to úprimnejšej veršovanky: „Aj keď je vonku počasie, že psa nehodno vyhnať, títo chlapi idú... Lebo tak prisahali!“

Text a foto: Emil SEMANCO

Historický kúpeľ Hammam sa stal zberateľskou raritou

Nula, na ktorú sa stojí v rade

Keď niekdajšia majiteľka kúpeľov v Trenčianskych Tepliciach Ifigénia de Castries d'Harcourt na svetovej výstave v Paríži uvidela model prepychového tureckého kúpeľa, nevedela od neho odtrhnúť oči a zatúžila mať čosi podobné. Vycestovala preto do Egypta a požiadala miestokráľa Izmaila o povolenie postaviť hammam (kúpeľ) v maurskom slohu pri riečke Tepličke. Vladár jej vyhovel, a dokonca s ňou do Trenčianskych Teplíc poslal svojho dvorného architekta, ktorý stavbu, aká nemala dovtedy v Európe obdobu, dostaval v roku 1888.

ČO INÍ NEPÍŠU

Architektonický klenot kúpeľov v Trenčianskych Tepliciach maurský kúpeľ Sina – Hammam má stotridsať rokov, čo rozhodlo o zobrazení jeho interiéru na suvenírovej nulovej eurobankovke.

Po stotridsiatich rokoch od tejto udalosti, ktorú si v najznámejších kúpeľoch vtedajšieho Rakúsko-Uhorska pochvaľovala najmä bohatá šľachta, sa nedávno dočkali ďalšej slávy. Ich vedenie sa rozhodlo zvečniť krásu svojho architektonického klenotu prostredníctvom firmy Euro Souvenir emisiou vlastnej nulovej eurobankovky. Aj keď takúto „suvenírovú bankovku“ už má slovenské hlavné mesto, Košice, Banská Bystrica, bratislavská ZOO aj Bardejovské Kúpele, trenčiansko-teplický Hammam je jedinečný tým, že sa na tomto lákavom suveníre ako motív po prvý raz v slovenskej edícii zobrazuje interiér objektu.

Nulová eurobankovka sa dostala do predaja vo štvrtok 8. novembra za cenu tri eurá za kus, a keďže pred kúpeľným hotelom sa v deň začiatku predaja stáli na ňu rady, jeden záujemca si z nej mohol zadovážiť maximálne desať kusov. Ako komentovalo nevšedný zberateľský záujem vedenie kúpeľov, z celkového nákladu desaťtisíc kusov je pre tuzemský trh aj v spojitosti s okrúhlym výročím Sina – Hammamu určených osemtisíc „platidiel“, pričom s predajom ďalších dvoch tisíc kusov uvažujú až v budúcom roku, aby si tento suvenír mohlo kúpiť čo najviac záujemcov. Aj keď má bankovka nulovú hodnotu, za krátky čas od uvedenia tohto konceptu tento rok na Slovensku stala sa zberateľským fenoménom.

Emil SEMANCO
Foto: Štefan KAČENA

Kiska má veľký problém

Roman MICHELKO

Tohtoročné komunálky mali dať odpovede na viacero otázok. Okrem odpovede na to, kto povedie radnice najmä vo veľkých mestách, mali byť odpoveďou i na to, koho Smer postaví ako prezidentského kandidáta. Dozvedieť sme sa mali aj to, ako to vlastne Andrej Kiska myslel, keď, inšpirujúc sa Ficom, verejne prehlásil, že nikde neodchádza. Iste, toto prerieknutie, ostatne ako skoro všetko, čo kedy povedal a urobil, nebolo z jeho hlavy, ale jeho nová strana, respektíve politický projekt, mal dostať aspoň aké-také kontúry práve po komunálkach. Nedostal. Kiska to zase odložil, že vraj až po skončení svojho mandátu.

Medzitým sa však na Kisku zosypalo viacero pohrôm. Tak predovšetkým, prehral súd o pozemok v Slavkove. Advokátka protistrany pritom veľmi pregnantne a jasne vysvetlila, že celá kauza bola už od začiatku podvod, mimochodom nijako nie sofistikovaný, a že nieto pochýb o tom, že by v tejto kauze konal Kiska v dobrej viere. Komentár sudcu bol ešte oveľa šťavnatejší, bohužiaľ, v istom zmysle aj kontraproduktívny. Sudca Miroslav Radačovský dal totiž celkom jasne najavo, čo si o Kiskovi myslí – aj spolu s dôvetkami, aby sa sťahoval tam, kam ho srdce ťahá (do Izraela či Ameriky). Práve tieto vyjadrenia neboli najšťastnejšie, pretože dávajú Kiskovi do rúk právnu muníciu. Touto ťažkou reputačnou kauzou sa však výpočet jeho morových rán ani náhodou nekončí. Ako na potvoru – práve v týchto dňoch bol jeden z najznámejších dépéhačkárov Baštrnák odsúdený na nepodmienený trest odňatia slobody na neočakávaných päť rokov. No a ako vieme, tesne po vyhlásení rozsudku nad Baštrnákom NAKA naklusala ku Kiskovi, aby urobila raziu v jeho firmách tiež pre podozrenia z podvodov s DPH. Kiska rovnako ako Baštrnák to najprv skúsil s účinnou ľútosťou. Ako

KOMENTÁR

vieme, Baštrnák si to však „zle zrátal“, a teda jeho účinná ľútosť nakoniec nebola „dostatočne účinná“. Uvidíme, aký počtár je Kiska, či to vypočítal presne, alebo sa tiež sekol?

Ak máme byť naozaj objektívni, u Kisku podvody s DPH neboli core biznis (rozumej – hlavný obchod), ale možno len nejaká tá bokovka navrch. Aj objem potenciálnych podvodov bol neporovnateľný s Baštrnákom, a preto nemožno predpokladať, že by sa jeho čachrovanie s DPH skončilo nepodmienečným rozsudkom. Čo však môžeme konštatovať celkom jasne, je prudký prepad jeho dôveryhodnosti. Kým do februára tohto roka Kiska síce skoro nikoho nenadchýnal, ale ani výrazne neiritoval, v čase politickej krízy, ktorú veľmi aktívne prižívoval svojimi vyhláseniami, nastal vo vnímaní jeho osoby zásadný posun. Stal sa jasnou a jednoznačnou hlásnou trúbou tých najagresívnejších opozičných síl, čo sa prejavilo extrémnou polarizáciou jeho osoby. Faktom síce ostáva, že stále má relatívne početný fanklub, ale v miere polarizácie už dávno porazil aj Fica a dnes, takpovediac, stojí bok po boku s Kotlebom.

Ak si na druhej strane uvedomíme, že napríklad súčasný premiér Peter Pellegrini disponuje v podstate takmer rovnakými sympatiami ako Kiska, ale v počte ľudí, ktorí ho odmietajú, je na tom neporovnateľne lepšie, je jasné, že v priamej volebnej konfrontácii by s ním „poľahky vytrel podlahu“. To iste nebolo v pláne a jeho okolie – Baťo, Bútora, Krpelan a jeho ďalší adlátusi – zjavne s takýmto scenárom nerátalo. No a s takýmto politickým kapitálom je ťažké čarovať. Nehovoriac o tom, že dnes už takmer nikto Kiskovu stranu ani veľmi nechce. Opozičníci by ho možno dokázali tolerovať, ak by zintegroval progresívcov – Progresívne Slovensko a Spolu, ale ak by začal loviť v politických vodách, ktoré ovláda SaS, OĽaNO či KDH, tak by veru milý Andrej poriadne narazil. Z tohto pohľadu je potom jasné, že Kiska nemá veľký záujem ísť do takého toxického prostredia, aké dnes panuje v slovenskej straníckej politike.

Kiska nikdy nebol, a nie je homo politicus. Politika nikdy nebola jeho vášeň. Svojou kandidatúrou na prezidenta chcel len niečo dokázať sám sebe. To sa mu už podarilo a predstava, že kvôli desiatim či dvanástim percentám, ktoré by možno mohol získať v parlamentných voľbách, sa vzdá súkromia, pohodlia a nechá na seba liať tony špiny vo veľmi ostrej a neľútostnej kampani, sa zdá veľmi nepravdepodobné. Preto je predpoklad, že po skončení svojho prezidentského mandátu svoj politický projekt potichu pochová ešte skôr, než by stačil vzniknúť. Možno sa mýlim, ale na Kiskovu stranu by som veľmi nestavil.

Slušnosť nie je visačka

Ivan BROŽÍK

Slovo či pojem slušnosť a jeho opak neslušnosť je, predpokladajme, absolútne automaticky známy každému aspoň trochu vnímavému jedincovi spoločnosti. V okamihu sa v súvislosti so slovom slušnosť vynárajú zaužívané spoločenské pravidlá etikety. Slovníky však slovu slušnosť pripisujú aj význam patrí sa. A tu niekde prechádzame zo sféry etikety do oblasti politiky. Najnovšie sa na Slovensku akosi patrí byť slušným. Ako keby to pre slušného človeka nebola samozrejmosť už od prvých uvedomelých zážitkov a ich pokračovania a umocňovania v školských laviciach. Slovensko masovo objavuje slušnosť. Mnohí zrazu chcú slušné Slovensko. No, kto by nechcel? Vždy to bola túžba slušných ľudí žiť v slušnej krajine. A v intenciách tejto túžby či sna sa aj správali bez ohľadu na prevládajúce trendy a u nás už takmer normy, ktoré, naopak, vždy dávali zelenú neslušným. Veď to poznáte: „Kto nekradne, okráda svoju rodinu.“ To je heslo, ktoré prežilo desaťročia bez ohľadu na to, aké zmeny sa v spoločnosti udiali. Pretože slušnosť bola vždy neslušným cudzia. Obmedzu-

POZNÁMKA

júca, limitujúca, brzdiaca ich apetít, moc a majetky.

Kedysi sme davovo a povinne bránili mier. Teraz davy nastúpili takmer povinne, aspoň tá masovosť tomu napovedá, na obranu slušnosti. Zas na druhej strane – komu by sa nepáčila predstava slušnej spoločnosti? To znie naozaj fajn. Nikto vás nebude vyhadzovať z práce iba za to, že sa správate slušne, nikto vás nebude obmedzovať vo vyjadreniach len preto, že sú slušné, nikto nebude šikanovať vaše deti preto, že sú slušne a nekonfliktne vychované. To by bola naozaj príjemná spoločnosť. Lenže teraz sa ktosi rozhodol, že svoj politický program pomenuje slovom slušnosť. Už to samo osebe je dosť neslušné, lebo o tom, či sme slušní, alebo nie, nerozhodujeme my, ale objektívne posúdenie nášho spôsobu života ľuďmi, s ktorými sa stretávame. Ponúknuť spoločnosti slušnosť ako politický program je dosť populistické. Páči sa to. Láka to. Zaujíma to. Veď ponúknite ako cieľ dobro a koľkí sa pridajú? A to ani nemusíte byť dobrí. Stačí, keď o dobre iba kvetnato rozprávate. Prípadne pridáte zopár emócií.

Marketingoví stratégovia vedia svoje. Aj tí, ktorí ryžujú vo sfére politického marketingu. Tým je jedno, že zo slušnosti spravili produkt a teraz ju z tribún predávajú ako jarmočnú pozlátku. Ľúbivú, vhodnú pre frajerku či frajera na najbližšiu tancovačku. Seriózna politika ponúka seriózne vízie. Má konkrétny program, s ktorým možno súhlasiť či nesúhlasiť. Dá sa však nesúhlasiť s hlásaním slušnosti? Nedá. A už sa stávame rukojemníkmi čohosi, s čím nemožno nesúhlasiť. Sme vydieraní citmi a čo je paradox – slušní ľudia sú vydieraní heslami o slušnosti. Práve tí, ktorí to slovo nikdy nehlásali, ale žili jeho obsahom.

Naša spoločnosť už zažila niekoľko vĺn, v ktorých sa vynárali kazatelia slušnosti a plamenným mečom z verejného života vyháňali (podľa nich) všetkých, ktorí nezodpovedali ich predstavám slušnosti. Ich samozvanej slušnosti. Ergo ich drzej neslušnosti. Slušní boli tí, ktorí neodmietali jedinú pravdu a neslušní všetci ostatní, ktorí si o nej dovolili vysloviť pochybnosti. Slušní boli tí, ktorí si na seba navešali modré visačky slušnosti. To stačilo. Tento čas sa nám vracia. Stačí zabehnúť na najbližšie verejné zhromaždenie a tam už nám tie nové visačky a odznaky ochotne rozdajú aktivisti. Ako značku do ucha. A do ďalších podrobností radšej ani nezachádzajme. Akurát sa slušne zamyslime nad tým, kam sa nám v hromadnom kriku po slušnosti stráca samotná slušnosť. Lebo sa stráca oveľa rýchlejšie, ako je pre demokratickú spoločnosť prijateľné.

SPOZA OPONY

Prečo Česi citujú Hlinku v slovenčine

Dušan D. KERNÝ

Sto rokov, ktoré uplynuli od vzniku čs. štátu, podnietili záľahu udalostí, prejavov, kníh, novinových seriálov a televíznych diskusií, a aj sporov okolo výročí jednotlivých udalostí. Po prvý raz sa však aj výrazne ukázala tak česká, ako aj slovenská schopnosť vyrovnávať sa s dejinami tak, aby to čo najväčšmi prispelo k rozvoju vzájomných vzťahov, a nie k odcudzeniu. Je to historický úspech európskych rozmerov. Veď uvážme: zjednotené Nemecko sa zmieta v najväčších rasisticky motivovaných konfliktoch, ktoré dokazujú, že Východ sa nezrástol so Západom. Po celom Nemecku sa presadzuje vo voľbách antieurópska pravicová strana. A Slovensko, prefackávané pri svojom vzniku aj z Nemecka za to, že sa oddeľuje od Čiech v čase, keď sa Nemecko a Európa zjednocuje, má dnes historicky najlepšie vzťahy s Českom a Čechmi...

Do takéhoto prirovnania sa nikto nepúšťa, aj keď má v dnešnom medzinárodnom chaose, kde sa nikto nedokáže dohodnúť s nikým a o ničom, mimoriadny význam. Zišlo mi to na um v dňoch, keď som trávil z rodinných dôvodov čas v Prahe a v Chebe a práve sa konali v dvoch desaťmiliónových štátoch voľby – české aj bavorské. Tie zmenili výrazne ich politickú tvár. Tak som aj zblízka pochopil, prečo vo voľbách do jednej komory parlamentu, českého Senátu, ako nezávislý kandidát kandidoval profesor ústavného práva s programom, aby v ústave, kde je už ochrana národnostných menšín, bol zakotvený aj štátotvorný národ. To by ústavne zvýraznilo českú národnú identitu zároveň aj s požiadavkou ústavne zakotviť štátny jazyk – češtinu. Treba si uvedomiť – píšeme rok 2018. Hovoríme o dlhoročnom štáte NATO a Európskej únie.

Ale nejde len o to, že Slováci a Česi si dnes môžu povedať všetko, ale aj Česi navzájom si medzi sebou môžu povedať veci, ktoré predtým neboli samozrejmé. Tak sa stalo, že Andrej Hlinka bol vo významnom mienkotvornom denníku Právo citovaný v rozsiahlom českom texte v origináli, teda v slovenčine. A to v akých súvislostiach! Pripomenul to v aj pre nás podnetnom texte legendárny lekár Pavel Pafko. Bol to tento lekár, ktorý položil českému čitateľovi – Čechom, kľúčovú otázku: usilovali sa Slováci o autonómiu len posledných štyridsať rokov alebo sa o ňu usilovali už pri vzniku spoločného štátu, alebo ďaleko pred jeho vznikom? V tomto najpozoruhodnejšom texte z pera nehistorika sa v odpovedi uvádza „prvá oficiálna deklarovaná snaha o vytvorenie spoločného štátu vyslovená v Clevelande v októbri 1915, kde sa hovorí, že účastníci budú zo všetkých síl podporovať vznik spoločného štátu českých zemí a Slovenska do federatívneho zväzku s plnou autonómiou Slovenska“. V tejto súvislosti autor cituje Antona Hlinku, a to v slovenčine, s upozornením, že Hlinka bol vraj z neznalosti vnímaný ako fašista, pritom „už v máji 1918 sa otvorene vyslovil za orientáciu česko-slovenskú, lebo tisícročné manželstvo s Maďarmi sa nevydarilo“. Ešte pri oslavách svojich sedemdesiatin Hlinka povedal: „Staviam sa rozhodne za Česko-Slovenskú republiku a proti zmene jej dnešných hraníc, a práve tak si želám revíziu dnešného pomeru Čechov a Slovákov.“

Autor dômyselne a vecne uvádza všetky peripetie vzniku štátu, teórie československého národa i rozvoja Slovenska s českou pomocou, aby však v závere upozornil, že Slováci sa usilovali o sľúbenú autonómiu nepretržite od roka 1918 až do roka 1938. V novom štáte po prvý raz už na zasadaní Národného zhromaždenia 10. júla 1919 a potom opakovane rokoch 1921, 1922, 1930 a 1938. Cituje F. Peroutku s jeho kritickým prístupom k tomu, že „každá snaha po samospráve Slovenska sa považovala div nie za velezradu“. Prínosný text chýrneho lekára, po rodičoch Čechoslováka, uverejnený pod titulkom Masaryk, Česi a Slováci a ČSR sa končí poučením: niektorým počinom niekdajších politikov sa dnes čudujeme, hoci sa v istých obmenách v politike objavujú stále – je to rozpor medzi sľubmi potvrdenými aj podpisom, a tým, ako sa tieto sľuby plnili.

SEBAOBRANA

Lákali vás už na investície s neuveriteľne vysokým výnosom? Investičná príležitosť sa vám zdala zaujímavá, no nerozumeli ste jej celkom? Ďalšie informácie vám boli ochotní dať, len ak zaplatíte členský poplatok, vstupnú investíciu alebo privediete svojich známych ako nových investorov? S najväčšou pravdepodobnosťou išlo o pyramídový podvod alebo inak povedané pyramídu, lietadlo, Ponziho schému... Čím vyšší je sľubovaný výnos, tým väčšie je riziko. Buďte opatrní a zvážte, či môže byť sľubovaný zisk reálny. Pozrite sa na internete, aké výnosy môžete dosiahnuť u konkurencie a či nie je zhodnotenie nereálne. Zvýšte pozornosť, ak vám sľubujú garantovaný výnos.

Chatrné pyramídy...

Overte si na stránke na subjekty.nbs.sk, či ide o subjekt, na ktorý dohliada Národná banka Slovenska (NBS) alebo iný zahraničný dohliadací orgán, a či môže podnikať v danej oblasti na Slovensku. Overte si tiež, či NBS varuje pred touto spoločnosťou v Upozorneniach NBS.

Overte si dobre sídlo spoločnosti. Varovným signálom môže byť sídlo spoločnosti, ktorá ponúka svoje služby výlučne cez internet, pričom sídlo má v daňovom raji alebo mimo Európskej únie.

Nájdite si informácie o spoločnosti na internete. Preverte si, či sa spotrebitelia v diskusných fórach nesťažovali na túto spoločnosť, prípadne či spotrebitelia pred vami už neprišli o svoje finančné prostriedky.

Pyramídové schémy fungujú na princípe, že peňažné prostriedky, ktoré ste vložili, slúžia najmä na to, aby boli vyplatené tým, ktorí peniaze vložili skôr a čakajú zhodnotenie svojej „investície“. Veľká časť slúži na vyplatenie zisku manažmentu. Takto to funguje až dovtedy, keď už nie je čo vyplácať, teda nie je možné nájsť nových investorov, a pyramída skrachuje.

Ak už ste sa stali obeťou pyramídy, obráťte sa priamo na políciu alebo prokuratúru, ktorá je najbližšie k vášmu bydlisku. V každom prípade tiež skutočnosť oznámte Národnej banke. Tá tak isto spolupracuje s orgánmi činnými v trestnom konaní. Hoci NBS nemá právo vymôcť vaše peňažné prostriedky, môže vydať upozornenie a pomôcť tak ostatným spotrebiteľom.

Nikdy neuzatvárajte zmluvu na finančný produkt alebo službu (ako napríklad pôžičku, poistenie, investíciu, sporiaci produkt, dôchodkové sporenie a podobne) inak ako prostredníctvom subjektu, ktorý má na svoju činnosť povolenie.

Zvážte, či ste ochotní podstúpiť riziko, že prídete o všetky vložené peňažné prostriedky, ak investujete prostredníctvom neznámej spoločnosti. Nerozhodujte sa pod tlakom a doprajte si dostatok času na rozmyslenie. Seriózna spoločnosť vás „neuháňa“.

Takéto investície nie sú kryté Garančným fondom investícií, a ak napríklad spoločnosť zanikne, k svojim peňažným prostriedkom sa pravdepodobne nikdy nedostanete.

(ib)

Zdroj: Národná banka Slovenska

Kniha je plná múdrych viet, pri ktorých treba na chvíľku postáť a uvažovať

Nádherný vianočný dar biskupa JUDÁKA

Marián TKÁČ – Foto: archív SNN

Najnovšiu knihu Viliama JUDÁKA spoznáte ľahko, na jej obale je reprodukcia typického obrazu Ondreja Zimku Klaňanie Troch kráľov na Šľahorke. Má dvestošesťdesiatšesť strán, z toho stodvadsaťpäť strán úvah na dni od 1. decembra do 8. januára a na zvyšných stranách sú príbehy národov, „voňajúce“ Vianocami. Príbehy z Orientu, Južnej Ameriky, Afriky, Európy. Päť slovenských príbehov uzatvárajú Najkrajšie Vianoce biskupa Pavla Hnilicu; prežil ich v roku 1945 v Brne. Tu sa mu podarilo pomocou skromných darčekov pre deti v nemeckom zajateckom tábore rozplakať nezmieriteľného českého veliteľa tábora...

Nitriansky biskup Viliam JUDÁK celebruje svätú omšu

RECENZIA

Myslel som si, že knihu prelistujem, tu a tam sa pristavím a recenzia, ktorú som prisľúbil pánu biskupovi, bude hotová. Všetko však bolo inak. Začítal som sa a „musel som“ prečítať stranu po strane, úvahu po úvahe, príbeh po príbehu. Pritom sa táto kniha nedá prečítať na jedno posedenie, možno preto má až dve hodvábne záložky. Čo úvaha, to myšlienka, ktorá si žiada zamyslenie, začlenenie do sústavy hodnôt, ktorú má človek v sebe. Je to kniha o podstate bytia, o zmysle našej existencie, o ľudskej spolupatričnosti, o navracaní pokoja do duší. Je to kniha o Vianociach, ktoré sú jedinečným posolstvom nového života: počas Vianoc vstúpil Boh do ľudských dejín. Je to kniha o veľkých témach života: je človek ako taký skôr dobrý alebo je skôr zlý? Čo pre neho znamenajú ľudia okolo, jeho blížni? A aké je jeho poslanie vo svete?

„Je dosť možné, že na začiatku nebolo celé univerzum väčšie ako kúsok kockového cukru – čierna matéria nepredstaviteľnej hustoty a mohutnej energie,“ uvažuje autor v príbehu na Štedrý deň. „Rovnako sa možno domnievať, že sa z tohto bodu vyvinulo všetko a že náš svet sa v priebehu miliárd rokov dostal do takej podoby, ako ho poznáme dnes. Bezpochyby príde čas, keď nám vedci budú môcť predložiť podrobné informácie o vzniku kozmu. Lenže, aj keď ich raz spoznáme, stále zostane nevysvetlený zmysel našej existencie.“

Takže, aký je zmysel našej existencie? Dozvedáme sa, že „Slovo“ z Jánovho evanjelia („Na počiatku bolo Slovo“) v gréckom origináli „Logos“, znamená v pôvodnom význame oveľa viac ako iba „slovo“, teda zoskupenie písmen, z ktorých vzniká pojem. Možno výstižnejšie sa smie preložiť ako „láska“ a potom ono Jánovo evanjelium znie takto: „Na počiatku bola Láska a Láska bola u Boha a tá Láska bola Boh. Všetko povstalo z Lásky a bez Lásky nepovstalo nič z toho, čo povstalo. A Láska sa stala človekom a prebývala medzi nami a my sme videli jej slávu (...) plnú milosti a pravdy“. Autor pokračuje: „Presne týmto bodom prechádza deliaca čiara medzi zaužívaným svetonázorom našich čias. Veríme, že na začiatku stála jediná bezduchá matéria a že jej smerodajné kategórie sú fyzika, chémia, biológia a matematika? Alebo veríme, že na začiatku stála jediná Božia stvoriteľská Láska a že jej smerodajnými kategóriami sú vďačnosť, vernosť a odpustenie?“

Autor – katolícky biskup – svoj názor nevnucuje: „Odpovede na otázku o pôvode bytia závisia od toho, ako vnímame sami seba, ľudí okolo seba a aj náš svet: chceme sa považovať za produkty náhodnej a v konečnom dôsledku neplánovanej evolúcie a napokon uznať ‚pravidlá‘ evolúcie, totiž právo silnejšie a prežitie najživotaschopnejšieho? Alebo vnímame seba, ľudí okolo nás a náš svet ako dary, v ktorých nám Boh prejavuje svoju lásku a ktoré sú súčasne aj ‚pravidlami‘ lásky, čiže súcitu, zľutovania a trpezlivosti?“ V jeho knihe sú stovky príkladov na rozlíšenie jedného a druhého prístupu. Ak chcete Nelásky a Lásky, zla a dobra.

Čítame, že Friedrich Nitsche napísal koncom 19. storočia príbeh o laterne. „Úžasný človek“ (sám Nitsche?) behal v jasné predpoludnie s lampášom po trhovisku a neprestajne vykrikoval: „Hľadám Boha!“ Ľudia sa mu smiali: „Že by sa stratil, či zablúdil?“ a muž s lampášom im povedal: „Chcem vám to povedať. My sme ho usmrtili!“ Potom hodil lampáš na zem tak, že sa rozbil a zhasol. Hoci sme mnohí Boha stratili, Boh „zablúdil“ do nášho nepokojného sveta, v ktorom sa ľudia navzájom utláčajú, napádajú, šíria strach, nepravdu a nepriateľstvo. Boh blúdi medzi nami, aby uzdravoval, čo ľudia kazia. To dokáže iba Láska.

V knihe je veľa citátov zahraničných autorít. Jedného dňa povedal filozofovi Richardovi Schaefflerovi jeho synovec: „Celú teológiu možno študovať, ale Boh nie je nikde.“ Odpoveď filozofa: „Včera som bol v divadle na Faustovi, ale počas celého predstavenia som musel konštatovať, že Goethe nie je nikde.“ Ani Boh ani raz nevstupuje priamo na scénu, cez Vianoce posiela na svet svojho Syna. Sú tam aj slová našich básnikov – Miroslava Válka, Milana Rúfusa, Jozefa Porubčana či Daniela Heviera: „Uprostred všetkých darčekov, ktorými izba praská, Boh podelil sa s človekom o darček menom Láska.“

Je to kniha plná viet, pri ktorých sa treba zastaviť a chvíľku postáť. „Svet vonia po Bohu.“ – „Deti sú vďačné, keď im Mikuláš vloží do topánok hračky alebo cukríky. Nemal by som ja byť vďačný za to, že mi Boh dal do topánok dve zdravé nohy?“ – „Darovať znamená dať niekomu niečo, čo by sme si najradšej sami ponechali pre seba.“

Neviem, či sa mi touto recenziou podarilo čo i len jedného čitateľa presvedčiť, že Vianoce nemusíme prežiť iba pri rozprávkach v televízii. Že cez pokojné, priam zázračné decembrové dni, keď „... ľudia nosia zrazu krídla a pýtajú sa na želania tvojho srdca...“, možno aj čítať. Prečítať knihu Jezuliatko prichádza je zážitok, z ktorého sa dá čerpať nielen v radostnom vianočnom čase, ale aj v čase „búrok a nepokojov všedných dní“, ako vyprevádza knihu medzi čitateľov riaditeľ Spolku sv. Vojtecha Ivan Šulík.

Je to kniha, originálny dar nitrianskeho biskupa v zmysle citátu Joachima Ringelnatza: „Daruj zo svojho vnútra, nech tvoj dar odzrkadľuje tvoj názor a nech je v ňom aj štipka humoru. Tvoj dar si vlastne ty sám.“

MEDZI NAMI

Blúdenie šéfa diplomacie

Ľudovít ŠTEVKO

Uznesenie Zahraničného výboru NR SR z iniciatívy Slovenskej národnej strany nabáda slovenskú vládu, aby zaujala nesúhlasné stanovisko ku Globálnemu paktu OSN o migrácii. Všetko nasvedčuje tomu, že Pellegriniho vláda nepodrží svojho ministra zahraničia, nemieni ignorovať názor väčšiny parlamentu a vôľu drvivej väčšiny národa. Minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák sa do krvi bil za svoj promigračný projekt, ale v parlamentnom výbore nenašiel u politických strán, okrem Mosta – Híd, zreteľnú podporu. Tento zaujímavý moment stojí za zaznamenanie: ostrieľaný politik Béla Bugár ťahá lano vládnej koalície a vlastne aj slovenskej politickej scény osamotene na jeho kratšom konci.

Na prvý pohľad sa zdá nepochopiteľné, že líder maďarskej politickej strany je vo vleku prehnane ambicióznej Katarínyy Cséfalvayovej, ktorá je na čele zahraničného výboru viac než adekvátnou nástupkyňou odídeného poslanca Františka Šebeja. Počúvať propagátorku multikulturalizmu Cséfalvayovú, to akoby človek znalý problematiky počúval hlas jej zámorského krajana Georga Sorosa. Pokiaľ ide o Bugára, tento pohľad na jeho terajšie politické postoje je nepochopiteľný iba zdanlivo. Veď ak ktosi doteraz povedal (ako napríklad Robert Fico) o Sorosovi čosi negatívne, Bélovi sa hneď otváral nožík vo vrecku s úmyslom: keď už nie pichnúť, tak aspoň postrašiť koaličného partnera. Záhadou ostáva iba to, prečo sa líder strany Most – Híd stavia práve v citlivej otázke prijímania migrantov do politickej izolácie a mení sa vo vládnej koalícii na jej nečitateľnú zložku. Musí predsa aspoň tušiť, prečo stráca preferencie aj u maďarských voličov na Slovensku, ktorých to viac ťahá k Budapešti a Viktorovi Orbánovi ako ku kontroverznému miliardárovi Sorosovi. Ak Bugár napriek tomu takto riskuje, asi vie prečo...

Z hľadiska ďalšieho politického vývoja na Slovensku nie je zaujímavý prípad dnes už marginálnej, perspektívne mimoparlamentnej strany Most – Híd, zaujímavejší je prípad diplomata Lajčáka, o ktorom je známe, že osciluje medzi politikou národnej vlády a politikou globálnych elít. Ak sa prezident Kiska pýšil tým, že sme mali na čele Valného zhromaždenia OSN svojho človeka, dnes zisťujeme, že to nebola pre Slovensko nijaká výhra. Lajčák nikdy nebol, a nie je náš slovenský človek – podobne ako jeho spolupútnik v prezidentskom paláci. Jeho srdce ani myseľ nepracuje pre Slovensko, lebo sa vidí na poprednom mieste za lukratívnym stolom bruselskej byrokracie. V domácom boji o schválenie Marrakéšskeho paktu sa náš zahraničný minister neštítil použiť tvrdé nediplomatické slová na adresu slovenských politických strán aj svojej vlády, keď všetkých naokolo, teda okrem Kisku, niektorých dám z mimovládnych organizácií a Denníka N a SME, nepriamo obvinil z populizmu, zo zápecníctva, z xenofóbie a z ďalších hlavných hriechov z migrantského desatora.

Všetko to, čo povedal Lajčák na obhajobu svojho tzv. rámca pre globálne migračné toky, vyvrátil samotný predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker v Berlíne, keď naznačil okrem politických aj právne dosahy tohto paktu. Podľa neho globálna dohoda potvrdzuje, že migrácia je „nevyhnutná, potrebná a žiaduca“ a od signatárov žiada prijatie záväzku „eliminovať všetky formy diskriminácie“ a otvorenie systému sociálnej podpory pre všetkých vrátane migrantov bez identifikácie. Juncker okrem toho uviedol, že Európska únia sa musí rozlúčiť s princípom jednomyseľnej zhody (Einstimmigkeitsprinzip) a povedal, že to už tak ďalej nejde: „Es gehtnichtmehr.“

Šéf Európskej komisie musel byť tentoraz triezvy, keď prichádzal k mikrofónu, nemal typický vrávoravý krok – teda, čo povedal, platí a je takmer isté, že sa Globálny pakt o migrácii prenesie aj do legislatívy Európskej únie. Proti tomu sa musia zavčasu brániť všetky „zápecnícke štáty“ V 4 vrátane Slovenska aj „zápecnícke“ vlády Spojených štátov, Austrálie a Japonska. A Miroslavovi Lajčákovi by mala slovenská vláda dať konečne priepustku do Bruselu a nezdržovať ho doma. Lebo vstupenku do bruselských štruktúr v podobe akéhosi podfuku či globálneho „rámca“ pre migráciu si už v OSN napísal a vytlačil na papieri. Ale na Slovensku nech ju radšej neukazuje.

Vzniká film o najznámejšom Slovákovi vo svete Alexandrovi DUBČEKOVI

Nový miliónový česko-slovenský súboj

Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

V Bratislave je skupina ľudí, ktorí už dlhší čas myslia na rok 2021. Rok, keď si pripomenieme, že uplynulo sto rokov od narodenia vo svete dlhodobo najznámejšieho Slováka Alexandra Dubčeka. Narodil sa koncom novembra 1921 a na jar toho roka sa pripravuje premiéra filmu Ľudská tvár – Human Face.

Projekt, ktorého náklady sa odhadujú až na päť miliónov eur, sa nechtiac stal súčasťou nepriameho filmového česko-slovenského súperenia. V Prahe sa totiž pripravuje film o inom celoživotnom komunistovi Františkovi Krieglovi. Film o Dubčekovi bude zároveň aj filmom najmä o šesťdesiatych rokoch 20. storočia. Bude to teda film, ktorý sa bude musieť vyrovnať s časom najväčšieho rozmachu čs. kultúry v minulom storočí po roku 1945.

■ DEJINNÉ POHYBY

Slovenský projekt je podľa producenta Andreja Lecu založený na súvislostiach svetových pohybov šesťdesiatych rokov, teda súvislostí obrovského pohybu osobitne v Európe, kde to vrelo v Nemecku práve tak ako vo Francúzsku, nehovoriac o masívnych protestoch v Amerike a vo svete proti imperialistickej vojne USA vo Vietname. Úsilie postaviť film na „dubčekovskej jari“, na tom, ako presadzoval nové myšlienky o slobode, ľudskosti, úprimnosti a dôvere, tak dáva zámeru osobitný, nanajvýš aktuálny rozmer pre súčasnú spoločnosť a pomery.

Český film o Františkovi Krieglovi je o. i. založený na úspešnej knihe, ktorá vznikla preto, lebo sa zatiaľ nepodarilo zohnať vyše pätnásť miliónov českých korún na realizáciu filmu. Kľúčovým motívom je aj skutočnosť, že František Kriegel ako jediný nepodpísal moskovský protokol o sovietskej okupácii v auguste 1968. Ako jediný z unesených ústavných činiteľov v Moskve, kde všetci povolili, sa postavil proti a nepodpísal. Tvorcovia vychádzajú z toho, že sovieti jedine Kriegla nezlomili, kým podpis ostatných, teda v prvom rade Alexandra Dubčeka, bola jednoznačne zrada.

Svetoznámi filmári ZAFRANOVIČ (vľavo) a ZANUSSI (uprostred) s producentom LECOM predstavujú projekt filmu o Dubčekovi s viacerými odkazmi pre našu prítomnosť

Prečo investovať do filmových projektov, prečo sa usilovať získať prostriedky na film o Dubčekovi? Najvýstižnejšie a najtrvácnejšie zdôvodnenie nám v Bratislave poskytla osobnosť uznávaná ako súčasť najmodernejších dejín filmu – Krzysztof Zanussi. Svetoznámy poľský režisér, scenárista a producent nám povedal, prečo sa stal súčasťou príprav filmu o Dubčekovi a jeho dobe: „Keď sa okolo seba pozriete, kdekoľvek v Európe uvidíte množstvo filmov o Hitlerovi či Stalinovi, narazíte na ne na každom rohu, je nimi zaplavený aj internet. Ale málo, ba takmer vôbec nenájdete filmy o ľuďoch, ktorí stáli na správnej strane vývoja dejín, takpovediac na správnej strane barikády, na strane spravodlivosti, a nie na strane zločinu. Okrem toho v súvislosti s Dubčekom máme nezodpovedanú otázku, a to – ako je možné, že niekto s takou znalosťou Ruska, človek, ktorý vyrastal v Sovietskom zväze, ktorý vedel, čo je to stalinizmus, vedel o tom, čo boli procesy so Slánským, vedel, kto bol Gottwald, zostal komunistom a veril v komunizmus. To je otázka, to je zápletka, ktorá ma zaujala, ktorá je pre film dramaticky nosná, ako pri tom všetkom poznaní, čo všetko sa o tom v Česko-Slovensku vedelo – veril v komunizmus – a najmä v to, že mu možno dať ľudskú tvár. To je veľký príbeh pre film. A ešte väčší je spojený s jeho smrťou, veď sú otázky, či to nebola eliminácia – likvidácia; doteraz nie sú vyjasnené okolnosti, či nešlo o odstránenie politika, či za čím boli temné sily? To je pre film obrovský motív. Pre film je Dubčekova smrť nesmierne dramatická zápletka aj preto, že si treba predstaviť Slovenskú republiku, keby bol Dubček zostal nažive. Predstavte si možný vývoj, ja osobne si myslím, že by to bola úplne iná krajina. Preto je pre mňa film o Dubčekovi, úsilie nakrútiť ho, strhujúci príbeh, preto som sa vo Varšave stretol s producentom Andrejom Antoniom Lecom, preto som prišiel aj na predstavenie realizačného tímu a zámeru filmu do Bratislavy, preto som aj Andrejovi poradil, aby rozhodne do tímu zaradil slovenského režiséra, aby to bez slovenskej účasti na réžii nerobil.“

■ HUSÁRSKY KÚSOK

Už z tohto vyjadrenia K. Zanussiho možno usúdiť, že producentovi sa podaril husársky kúsok. Niet azda podnetnejšieho zdôvodnenia, prečo je nevyhnutné realizovať film o Dubčekovi, ako túto ideu zdôvodnil svetoznámy poľský režisér pri svojej pracovnej návšteve Bratislavy. SNN sa téme venujú aj preto, že Vydavateľstvo Matice slovenskej pred niekoľkými rokmi vydalo úspešnú knihu o Dubčekovi a pri tejto príležitosti sme písali o filme s tým, že jeho režisérom mal byť Rus Andrej Končalovský, veličina filmového sveta. SNN to overovali aj v Moskve. Ukázalo sa však, že to tak nebude. Účasť Zanussiho je aj preto výhra. Na jeho odporúčanie sa pomocným režisérom stane skúsený režisér a herec Ľubomír Paulovič. Hlavným režisérom je svetoznámy a svetaskúsený chorvátsky režisér a scenárista Lordan Zafranovič. Pri predstavovaní v Bratislave si pospomínal na svoje filmové štúdiá v Prahe, kde zažil éru A. Dubčeka, ako aj jeho nástupcu G. Husáka. Práve doterajšia Zafranovičova tvorba má byť zárukou že „príbeh politika s ľudskou tvárou bude vsadený do širšieho geopolitického pozadia historických udalostí nielen v roku 1968, ale aj 20. storočia“.

■ HĽADANIE HERCA

Lordan Zafranovič v Bratislave upozornil najmä na to, že predpokladom úspechu filmu je získať veľkého distributéra a do hlavnej úlohy obsadiť veľkého herca, bez toho, práve tak ako bez dostatku finančných zdrojov je v dnešnej Európe nemysliteľné sa presadiť. Práve Zafranovič povedal, že to sa dá dosiahnuť v dnes stále drahšom a drahšom filmovom svete zhruba za päť miliónov eur, pričom producent má zatiaľ len dva milióny.

Generálmajor Svetozár Naďovič, jeden z podporného tímu produkčnej spoločnosti LECA, v tejto chvíli rázne zasiahol svojím zvučným veliteľským hlasom: „Budeme aj žobrať, aby sa tento film o najznámejšom Slovákovi podaril.“ Pre SNN je potešiteľné, že v podpornom tíme odborných poradcov sú naši dvaja výrazní autori – prof. Ivan Laluha a doc. Pavel Pollák.

Od nanútenej nemčiny po mocenský zákaz Matice slovenskej

Sto rokov dramatickej histórie Slovákov

Eva ZELENAYOVÁ – Sken knihy Tatrínski orli

Gigantická úloha spracovať takmer sto rokov zápasu Slovákov o svoju národnú existenciu do príťažlivého čítania pre všetky vekové kategórie sa nesporne Ive Vranskej Rojkovej podarila v knihe Tatrínski orli. Na dvesto tridsiatich stranách autorka zdokumentovala prelomové obdobie Slovákov od roka 1784, keď Jozef II. ustanovil v Rakúsko-Uhorsku nemčinu za úradnú reč, až po rok 1875, keď uhorská vláda zakázala činnosť Matice slovenskej.

Dnešné generácie pritom o tomto období nevedia takmer nič. Tí starší nemali možnosť, veď slovenský nacionalizmus, kam patril aj záujem o slovenské dejiny, bol po druhej svetovej vojne pražskou centralistickou vládou tvrdo postihovaný. Vedela prečo. Už raz o Slovensko prišla. Ibaže ani po roku 1989 sa národovectvo nenosilo, tiež ohrozovalo existenciu spoločného štátu. No prirodzenú túžbu národa po vlastnej štátnosti nemožno udusiť. Knižka je vzácna úprimnosťou výpovede a nefalšovaným vlastenectvom.

Obdobie od druhej polovice 18. storočia až po rok 1875 je obdobím veľkého vzopätia slovenskej inteligencie, aj keď nežičlivci radi tvrdia, že Slováci žiadnu nemali. Že to nie je pravda, dokazuje napríklad tvorba Jozefa Miloslava Hurbana, Ľudovíta Štúra, Antona Bernoláka a ďalších národovcov. Autorka prozreteľne spojila myšlienkové a ideové pochody štúrovcov s filozofiou francúzskeho spisovateľa Antoina de Saint Exupéryho a dokazuje tým, že myslitelia z rôznych národov môžu prísť k rovnakým úvahám o základných ľudských hodnotách. Putovanie do minulosti sa začína ľahkým dotykom tisícročnej neprítomnosti Slovákov v dejinách; od smrti sv. Metoda v roku 885 až po aktivity štúrovcov, ktorých začiatok spadá do prvej polovice deväťnásteho storočia. Iva Vranská Rojková si zvolila veľmi zaujímavý experiment – porovnať tvorbu nášho Jozefa Miloslava Hurbana s dielom Exupéryho. Tak Hurban, ako aj Exupéry nachádzajú odmenu za svoje úsilie vo vyššom princípe.

RECENZIA

„Skutočná láska sa začína tam, kde na oplátku nič nečakáš,“ cituje autorka francúzskeho spisovateľa, pričom rovnako uvažuje Hurban: „Naša odmena je – odmena posvätenia, duch nachádza v tomto vypĺňaní túžby svoj život, a život je najvyššia odmena.“ Nie peniaze, ako tvrdí finančný špekulant George Soros.

Od úvah štúrovcov uplynuli takmer dve storočia, ale na zmýšľaní časti slovenskej inteligencie sa nič nezmenilo. Výstižne to dokumentuje citát z Hurbana s pôvodnou gramatikou: „Niet div, že mnohý živý iba chlebom, ktorému ešte nie je sňaté

beľmo, pre ktoré nevidí pod škrupinou jadro – tieto a podobné myšlienky nazýva iba fantáziou, ba až fanatizmom... Hneď sa vycapí mudrc, ktorý nám chce ukázať, že nemáme históriu, hneď iný, ktorý našu prácu vyhlasuje za márnu hovoriac, že sa nám to nevyplatí, hneď tretí, ktorý nám naše úsilie celkom kategoricky zakazuje. Ale nás to všetko posilňuje... Lebo to, že nemáme históriu, totiž, že sa ešte nedá ohmatať, čím bol náš duch vo svojej nerozčiastkovanej všeobecnosti, nás povzbudzuje, aby sme rozmýšľali, prečo nás Boh sem povolal, postavil nás do prostriedku medzi západom a východom, v búrkach zachoval, v pokoji scelistvil? A na tejto ceste prichádzame k názoru, že pre nás ešte nebol čas, že sme nemali kedy priasť svoju históriu...“

Táto ukážka z knižky priam excelentne obviňuje súčasných posmievačov štúrovcov a generácie našich národných mysliteľov, ktorí ešte dnes dokážu obhajovať obsadenie významných štátnych postov na Slovensku po vzniku Česko-Slovenska českými odborníkmi. Nikto nespochybňuje ich prínos, ale faktom zostáva, že mnohí Slováci sa nedokázali doma uplatniť iba preto, že boli Slovákmi. Spomeňme len Jozefa Murgaša, všestranného vzdelanca. Študoval v bratislavskom a ostrihomskom seminári, bol vysvätený za rímskokatolíckeho kňaza, študoval maliarstvo v Budapešti a Mníchove, vo všetkých kostoloch, kde pôsobil, namaľoval oltárny obraz. V USA sa zaujímal o elektrotechniku a získal niekoľko patentov. Angažoval sa za vznik spoločného štátu, podpísal sa pod Pittsburskú dohodu a medzi americkými Slovákmi zorganizoval zbierku s výťažkom jeden milión dolárov na základný valutový fond ČSR. Keď sa v roku 1920 vrátil na Slovensko s tým, že by učil na niektorej škole, tak mu to čs. úrady neumožnili, lebo vraj nie je dostatočne kvalifikovaný. Kto si na neho spomenul pri výročí vzniku ČSR?

GLOSA

Keď sa v máji 2016 konečne rozhýbali naši zákonodarcovia a schválili povinné kvóty na vysielanie slovenskej hudby v rádiách, kuvikali mnohí zástancovia takzvanej „voľnej súťaže“, že to prinesie div že nie zánik súkromných rozhlasových staníc. A neostali len pri maľovaní čiernych scenárov. Asociácia nezávislých rozhlasových a televíznych staníc sa v tejto veci obrátila dokonca aj na Ústavný súd SR. Ten pred niekoľkými dňami rozhodol, že vláda neporušila nijaké práva vysielateľov a kvóty platia. Ostatne, naši strážcovia takzvanej kvalitnej hudby, pod ktorou rozumeli len západné, najmä americké komerčné hitparádové popevky, cudne zamlčiavali fakt, že podobné kvóty už dávno majú všetky západoeurópske štáty na čele s Francúzskom.

Zbytočné obavy

V krajine galského kohúta majú dokonca namiesto u nás uzákonených tridsať- až štyridsaťpercentný podiel domácej tvorby a tamojšie rádia nerepcú... Dva roky po zavedení povinného podielu našich interpretov a skupín vo vysielaní môžeme konštatovať, že sa počúvanosť súkromných rádií nielenže neznížila, ale dokonca mierne vzrástla a s tým vzrástol aj reklamný trh, o ktorý sa majitelia rádií obávali v prvom rade. Väčší podiel pôvodnej hudby dokonca výrazne pomohol aj hudobnej ankete popularity Rádia FM (RTVS) Radio Head Awards, ktorá mala v poslednom ročníku oveľa viac súťažiacich, pretože aj vo vysielaní bolo viac slovenskej hudby. Keď to vezmeme do dôsledkov, tak na Slovensku ostalo viac aj financií, ktoré za hranie vypláca SOZA. Nepredpokladám, žeby globálne pop-hviezdičky typu Justina Biebera schudobneli o slovenský „odštep“ a nemohli si tak dovoliť o jednu vilu v Malibu menej. Na druhej strane pre mnohé slovenské kapely boli vyššie tantiémy motiváciou na ďalšiu tvorbu a ostatne, minuli ich poväčšine tu u nás, takže aj to je ekonomický prínos.

Samozrejme, zazneli a zaznievajú hlasy, že z povinného podielu ťažia najmä „vykopávky“ typu Elán. Najmä Jožo Ráz kvôli svojim „nekorektným“ postojom k EÚ leží mnohým aktivistom v žalúdku. Ale čo sa dá robiť, keď verejnosť si žiada Kráľovnú bielych tenisiek či Vodu, čo ma drží nad vodou a rôzne „slniečkové“ kapely ju absolútne nezaujímajú. Čo sa výberu slovenských skupín a interpretov týka, tam majú skutočne hudobní redaktori a dramaturgovia značné rezervy. A to nielen v súkromných rádiách, ale čo je alarmujúce aj vo verejnoprávnej RTVS. Ale ľady sa pohli a krok smerom k podpore slovenskej hudby sa ukázal byť krokom správnym smerom nielen po kultúrnej, ale dokonca aj po ekonomickej stránke. Mali by sme na to pamätať aj pri iných zákonných úpravách na prospech domácich tvorivých subjektov. Lebo Európa to za nás nespraví. Tú momentálne oveľa viac ako zachovanie a zveľaďovanie národných kultúr zaujíma ich demontáž prostredníctvom rôznych gender a migrantských, že vraj nezáväzných dokumentov.

Maroš M. BANČEJ

ROZHOVOR TÝŽDŇA

BESEDNICA

Reštavrácia prebehla, mená nových vicišpánov či primátorov sú známe. Janko Kalinčiak, keď písal svoj román Reštavrácia, ešte nevedel, aký bude veštec. To nevedel ani Orwell, keď písal 1984. Obidva romány stačí prepísať do moderného jazyka, dosadiť nové aktuálne mená a reeditovať. Dva trháky. Prípadne majú obaja na krku NAKU alebo obžaloby za nactiutŕhanie. Aj keď u niektorých nových starostov spojenie so slovom česť zaváňa oxymoronom.

Mačkopsi a iné výhodné spojenectvá

Čo vám ja sľúbim, to vám nikto nedá. Volebné kortešačky zneli v tomto duchu. Okrem zjavne nesplniteľných sľubov v horizonte štyroch a viac rokov sa objavili také, ktorých splnenie by si vyžadovalo súčinnosť vlády, Európskej komisie, OSN a.... nespomenieš Božie meno nadarmo. Druhá téma bol natiahnutý ukazovák smerujúci na všetko, čo sa urobilo a neurobilo a malo urobiť. Od stredoveku až doteraz. Takže zjavne sa začína nová éra v dejinách Slovenska a ľudstva. Už bude dobre.

A zjavili sa opäť mačkopsi. Liberálno-kresťanskí, komunisticko-klerikálni, nezávislo-závislí. Na plagátoch sa objavovali neuveriteľné kombinácie. Lokálni vicišpáni podľa terminológie Kalinčiaka, podľa novej primátori či starostovia, aspoň podľa prísľubov, sú pripravení vyhovieť každému voličovi. Spektrum je bohaté. Bolo by dobré vedieť, ako sa budú správať napríklad pri schvaľovaní programu príspevkov na kultúru. Desaťtisíc katolíckym skautom a desaťtisíc spolku militantných ateistov? Nevie nikto. Pravdepodobne nedostane nikto nič a peniažky sa vyplatia cez rôzne „faktúry za štúdie, poradenstvo, projekty, dodávky IT“ sponzorom volebných kampaní. Máme na to osvedčených odborníkov.

Vo vyššom parlamentnom leveli istá neverejnoprávna televízia objavila nové rozdelenie parlamentu na koalíciu, opozíciu a extrémistickú opozíciu. Zabudli na extrémistickú koalíciu. Keď extrémistická opozícia hlasuje s koalíciou, nemôže byť predsa opozícia. Tiež zabudli na nezaradených poslancov, dalo by sa povedať žolíkov. Kto dá viac, berie. Na úrovni obcí rodina Bešeňovských, v opozícii rodina Potockých, libero rodina Levických. Kalinčiak bol dobrý pozorovateľ volebných zoskupení. Nakoniec sa všetko dobre skončí. Rodiny sa dohodli a aj stranícke rodiny sa dohodnú. Však sme všetci naši, nebudeme si robiť zle, mohlo by sa nám to o štyri roky vypomstiť.

Analytici najväčších developerov, obchodníkov s realitami a politických strán majú teraz veľa práce. Lustrujú sa starostovia, lustrujú sa poslanci. Na koho platí bič, na koho cukor, kto má v portfóliu akú špinu či aspoň špinku, ktorou by sa dalo len tak jemne vydierať. Popri nich sú tzv. investigatívni novinári úbohí amatéri. Ak nemajú za sebou sponzora, ktorý zadá objednávku a ktorého kmotrovia sprístupnia zdroje informácií. Všetko pod heslom: Keď ide o peniaze, nepoznám brata a vlastnú mater predám do cirkusu. Čo predošlý vicišpán zakázal, nový povolí, čo starý dovolil, nový zakáže. O štyri roky treba sliepku oškľbať. Aj keď zvyčajne už je riadne podškľbaná od predošlých.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Gréckokatolícku cirkev na Slovensku v roku 1950 zrušili a podhodili Moskve

Jediné evanjelium, aké dnes svet ešte číta

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

„Je dôležité pripomínať si a oslavovať významné výročia, ktoré hovoria o slobode a návrate domov, ale je tiež vždy dôležité zachovať si slobodu doma vo svojej vlasti, aby sme sa vo svojom nemuseli správať, ako by sme boli cudzími.“ Tieto slová napísal preosvietený vladyka Milan Chautur, CSsR, košický eparchiálny biskup, v úvode knižky Vďační za dar viery a vzkriesenie Cirkvi. Vyšla k päťdesiatemu výročiu obnovenia gréckokatolíckej cirkvi, ktoré si jej veriaci pripomínajú tohto roku. Rok 2018 je však aj rokom dvojstého výročia od vzniku samostatnej Prešovskej eparchie. Gréckokatolícka cirkev na Slovensku prešla ťažkými skúškami. V roku 1951 ju štát zakázal, kňazov nútil prestúpiť na inú vieru alebo jednoducho zatváral do väzenia. Napriek všetkému je tu a spolu s doc. ThDr. Michalom HOSPODÁROM, PhD., pedagógom na Gréckokatolíckej teologickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove, hovoríme o jej účinkovaní na Slovensku.

Doc. ThDr. Michal HOSPODÁR, PhD., pedagóg Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove

● Gréckokatolícka cirkev na Slovensku nie je veľmi početná. S necelými štyrmi percentami veriacich je treťou spomedzi zaregistrovaných cirkví. Čím sa líši od rímskokatolíckej, kedy a prečo vznikla?

Začnem druhou časťou vašej otázky. Cirkev vznikla z vôle svojho zakladateľa Ježiša Krista pred vyše dvetisíc rokmi. V priebehu prvého tisícročia sa v cirkvi postupne vytvárali obrady, čiže vonkajšie spôsoby náboženského kultu. Na kresťanskom Západe sa stal dominantným rímsky obrad, ktorý používa rímskokatolícka cirkev. Na Východe patrí do veľkej skupiny východných katolíckych cirkví aj naša miestna gréckokatolícka cirkev, ktorá používa byzantsko-slovanský obrad v slovenskom i cirkevnoslovanskom jazyku. Práve tým, že gréckokatolícka cirkev má vlastný obrad, teda liturgickú a spirituálnu tradíciu, navonok sa líši od rímskokatolíckej cirkvi. Vo viere sme však jedna Kristova cirkev rešpektujúca svoju viditeľnú hlavu – rímskeho pápeža. Čo sa týka počtu veriacich, tak ten je tiež podmienený historickými okolnosťami, ktoré pre kresťanstvo vo východnej forme neboli vždy priaznivé. Pri celoštátnom sčítaní svoju príslušnosť ku gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku deklarovalo okolo dvestopäťdesiattisíc veriacich. Treba konštatovať, že v súčasných slobodných podmienkach je badateľná prítomnosť gréckokatolíkov aj v takých lokalitách Slovenska, kde o nich počas totality ani len netušili.

● Mohli by ste priblížiť nosné historické míľniky gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku?

Naša miestna gréckokatolícka cirkev odvodzuje svoju existenciu na území Slovenska z cyrilo-metodskej misie v 9. storočí. Prečo? Je nespochybniteľný fakt, že solúnski bratia preložili a používali pri evanjelizácii našich predkov liturgiu a vysluhovanie sviatostí podľa svojho domáceho byzantského obradu, ktorý im bol vlastný. Súčasne si uvedomovali, že najvyššia autorita cirkvi sídli v Ríme, preto v teologicko-právnych sporoch boli ochotní zodpovedať sa priamo rímskemu pápežovi. Vplyvom rôznych okolností ich misia mala pomerne krátke trvanie, ich žiaci boli nemilosrdne vyhnaní na slovanský juh, čo spôsobilo u nás ochabnutie liturgie v byzantskej forme. Východný obrad však počas stáročí v Uhorsku nikdy úplne nevymizol. Tvrdí to okrem iných znalcov P. M. Fedor SJ. Potvrdzuje to aj množstvo gréckych kláštorov, ktoré tu vznikli a pomáhali šíriť dedičstvo vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda. Štrukturálne (cirkevno-právne) bol tento obrad ukotvený v rozsiahlej Mukačevskej eparchii. Dokopy zahrňovala vyše päťstotridsať farností a tie nebolo možné spravovať z jedného centra. Z toho dôvodu postupne z Mukačevskej eparchie vznikli ďalšie gréckokatolícke eparchie (diecézy) v Ukrajine, Maďarsku, Poľsku i Českej republike. Práve v tomto roku slávime dvojsté výročie od vzniku samostatnej Prešovskej eparchie. Bulou Relata semper z 22. septembra 1818 ju po zdĺhavom procese ustanovil pápež Pius VII.

● Aké je v súčasnosti hierarchické usporiadanie gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku?

Súčasná gréckokatolícka cirkev na Slovensku je metropolitnou cirkvou svojho práva (sui iuris). To znamená, že na jej čele stojí arcibiskup metropolita, a tiež to, že má právo na vlastný obradový a spirituálny život a rozvoj. Od roku 2008 je najvyššou hlavou gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku Mons. ThDr. Ján Babjak SJ, prešovský arcibiskup a metropolita. Prešovskú gréckokatolícku metropoliu tvoria popri Prešovskej archieparchii aj ďalšie dve eparchie. Na čele Košickej eparchie je od jej erigovania preosvietený vladyka Milan Chautur, CSsR a Bratislavská eparchia, ktorej najvyšším hierarchom je preosvietený vladyka Peter Rusnák so sídlom v Bratislave. Do Prešovskej metropolie patrí aj slovenské gréckokatolícke biskupstvo v Kanade, na čele ktorého stojí v tomto roku vysvätený vladyka Andrej M. Pacák, CSsR zo Slovenska. Ide o veľké uznanie zo strany Ríma, že na našom „malom“ Slovensku máme ustanovený takýto vysoký stupeň cirkevnej organizácie a vyhovujúcej štruktúry.

Dnešnú vzácnu duchovnú a kultúrnu pamiatku – drevený kostolík sv. Michala archanjela v Uličskom Krivom – si postavili gréckokatolícki veriaci už v 18. storočí

● Tohtoročné jubileum obnovy gréckokatolíckej cirkvi nesie v sebe ozvenu utrpenia. Bývalý režim sa rozhodol zlikvidovať ju. Prečo práve gréckokatolícku cirkev?

Totalitný komunistický režim po roku 1948 plánoval celkom potlačiť náboženský život i viditeľné cirkevné ustanovizne a štruktúry. Vo svojej stratégii začal s počtom menšou gréckokatolíckou cirkvou, lebo sa domnieval, že ľahšie podľahne presvedčovaniu a manipulácii. Okrem toho počítal, že gréckokatolícki kňazi s rodinami dajú prednosť vlastnému pohodliu pred prenasledovaním za vernosť katolíckej cirkvi a pápežovi. Dôležitým prvým krokom na likvidáciu náboženského života v bývalom Česko-Slovensku bolo administratívne zrušenie celej gréckokatolíckej cirkvi v apríli 1950 a jej násilné začlenenie pod moskovské pravoslávie. Nasledovalo dlhých osemnásť rokov vonkajšej neexistencie, čo však neznamená, že v srdciach klerikov i laikov počas toho obdobia vyhasla viera i nádej na znovupovolenie činnosti gréckokatolíckej cirkvi a obnovu jej vonkajšieho života. Postihnutí boli nielen kňazi, ale aj rehoľníci a laici, ktorí si väčšinou našli svoje miesto v praktizovaní viery v rímskokatolíckej cirkvi.

● Napriek tomu, že k obnove gréckokatolíckej cirkvi došlo ešte v roku 1968, majetkové vyrovnanie medzi gréckokatolíckou a pravoslávnou cirkvou nastalo až po roku 1989. Spôsobilo však aj veľké napätie medzi oboma cirkvami. Pravoslávna cirkev sa nerada vzdávala kostolov a ďalších cirkevných budov, ktoré jej pripadli po zrušení gréckokatolíckej cirkvi. Sú už vzťahy medzi oboma cirkvami bezproblémové?

Vďaka Bohu, po mnohých peripetiách dnes vo väčšine prípadov sú majetkové otázky medzi spomenutými cirkvami už vyriešené. Pravoslávnu cirkev po zdĺhavom procese vrátenia nehnuteľností štát významne finančne odškodnil. Takto si mohla postaviť vlastné sakrálne objekty a farské budovy. Gréckokatolíci pristúpili k obnove vrátených sakrálnych budov väčšinou svojpomocne bez významnej podpory štátu. Popritom sa za posledné desaťročia postavilo takmer sto nových chrámov pre potreby gréckokatolíckych veriacich. Postupne opadlo napätie z nevyrovnaných majetkovo-právnych sporov a v súčasnosti môžeme charakterizovať vzťahy medzi obidvoma cirkvami ako korektné. Nová generácia duchovných už nie je zaťažená napätím z minulosti a môže sa venovať svojmu pastoračnému poslaniu.

● Likvidácia gréckokatolíkov vošla do dejín ako Prešovský sobor. Centrom obnovy cirkvi sa však stali Košice. Prečo?

Košice boli v čase „Dubčekovej jari“ mestom, v ktorom našli dočasný príbytok a prácu mnohí gréckokatolícki kňazi navrátivší sa v šesťdesiatych rokoch z českého pohraničia. Sídlili tu aj významné štátne orgány, ktoré zohrali dôležitú úlohu pri procese obnovy. A v neposlednom rade podala pomocnú ruku aj rímskokatolícka cirkev, keď sa na Biskupskom úrade v Košiciach 10. apríla 1968 uskutočnil prvý aktív gréckokatolíckych kňazov. Z neho vzišiel akčný výbor a ten zohral rozhodujúcu úlohu pri procese vzkriesenia gréckokatolíckej cirkvi. Jeho motorom bol významný slovenský gréckokatolícky kňaz a zakladateľ Spolku sv. Cyrila a Metoda otec ThDr. Ján Murín, rodák zo Sečoviec. Tento rok sme si pripomenuli polstoročie od tejto radostnej udalosti. Z dvoch konaných sympózií vyšiel aj zborník prednášok na tému obnovenia našej cirkvi. Žiaľ, augustový vpád vojsk Varšavskej zmluvy do našej vlasti nedovolil doviesť tento nádejný proces do konca.

● Päťdesiate roky minulého storočia priniesli prenasledovanie cirkví v bývalom Česko-Slovensku, gréckokatolícku nevynímajúc. Tiež má svojich martýrov. Môžete priblížiť osudy aspoň tých najvýznamnejších osobností?

Najznámejšími svedkami a trpiteľmi v časoch likvidácie boli gréckokatolícki biskupi Pavol Gojdič OSBM a ThDr. Vasiľ Hopko. Ich hrdinské svedectvo života ocenil aj pápež sv. Ján Pavol II., keď ich uznal a slávnostne aj vyhlásil za blahoslavených. Ich životné osudy sú podrobne spracované a vydané knižne. Okrem toho vznikli filmové dokumenty a hrané filmy z ich života a jeho bolestnej etapy. K nim sa priradzuje rehoľný kňaz otec Metod D. Trčka, CSsR, vtedajší igumen michalovského kláštora redemptoristov a horlivý ľudový misionár v službe Božieho kráľovstva. Pochádzal zo severnej Moravy, ale aktívny život duchovného pastiera prežil v prostredí gréckokatolíckych farností na východnom Slovensku a na Zakarpatskej Ukrajine. Jeho telesné ostatky sú vystavené na verejnú úctu v Bazilike minor Svätého Ducha v Michalovciach. Do tej istej rehoľnej kongregácie patril aj o. ThDr. Ján Mastiliak, CSsR, prvý slovenský gréckokatolícky redemptorista, ktorý má aktuálne otvorený beatifikačný proces. Bol to veľký učenec, jazykovedec a prekladateľ náboženskej literatúry, ale aj trpiteľ za vieru a duchovný vodca mnohých. Kompletnú zbierku životných osudov gréckokatolíckych kňazov i rehoľníkov, ktorí nepodpísali prestup na pravoslávie, zostavil otec arcibiskup Ján Babjak a vydal pod názvom Zostali verní. Je to zaujímavé, miestami až groteskné čítanie.

● Gréckokatolícka cirkev má v súčasnosti kňaza, arcibiskupa prof. ThDr. ICODr. Cyrila Vasiľa, SJ, PhD., pôsobiaceho vo vysokej funkcii sekretára Kongregácie pre východné cirkvi v Ríme. Ako je vnímaný na Slovensku?

Otec arcibiskup a vysokoškolský profesor ThDr. Cyril Vasiľ je môj spolužiak zo základných teologických štúdií v Bratislave. Už tam prejavoval mimoriadne osobné nadanie spojené s usilovnosťou. Dnes je postavený do služby sekretára Kongregácie pre východné cirkvi v Ríme. To znamená, že po kardinálovi prefektovi je druhý najvýznamnejší muž kongregácie a aktuálne najvyššie postaveným Slovákom v Rímskej kúrii. Vo svojom postavení oplýva múdrosťou i skromnosťou, preto je vyhľadávaný aj na domácom Slovensku.

Štyri chladiace veže z atómovej elektrárne Jaslovské Bohunice miznú v nenávratne

Odstránili päťdesiattisíc kubíkov železobetónu

Text a foto: Ivan KRAJČOVIČ

Panoráma Jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach sa v októbri tohto roka nenávratne zmenila. Štyri chladiace veže bývalej elektrárne V1 v Jaslovských Bohuniciach sú zbúrané. Demolačné práce trvali dvestosedemdesiatdva pracovných dní. Čo však bude nasledovať? Na otázky pre SNN odpovedala hovorkyňa JAVYS-u, Jadrovej a vyraďovacej spoločnosti, a. s., Miriam ŽIAKOVÁ.

● Po roku, od októbra 2017 do októbra 2018, sa zmenila panoráma Jaslovských Bohuníc. Boli zbúrané štyri nefunkčné chladiace veže elektrárne V1. Talianska spoločnosť DESPE, S. p. A., má skúsenosti s likvidáciou podobných zariadení. Akou formou sa vybrala? Bola určujúcim faktorom iba cena?

Výber zhotoviteľa na demoláciu chladiacich veží bol výsledkom verejnej súťaže. Verejná súťaž sa realizovala na základe predkvalifikácie (výber kvalifikovaného uchádzača do ďalšieho kola súťaže na základe stanovených kritérií: preukázateľná skúsenosť s metódou konvenčného búrania, preukázateľná skúsenosť s drvením vzniknutého betónového odpadu, preukázateľná skúsenosť s búracími prácami minimálne vo výške osemdesiat metrov, kvalifikovaný personál v súlade s platnou legislatívou, požadované certifikáty ISO, bezpečnostné a environmentálne aspekty, limity pre vibrácie a prašnosť a bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci). Úspešný predkvalifikovaný uchádzač postúpil do druhého kola, v ktorom bola rozhodujúca cena na základe princípu podstatne vyhovujúcej ponuky a ktorá bola tiež označená ako najnižšie vyhodnotená ponuka. Tento projekt bol obstaraný v súlade s pravidlami a politikou Európskej banky pre obnovu a rozvoj.

■ Akou formou sa robila demolácia? Neboli ohrození občania alebo ich komfort bývania v dedine?

Demolácia chladiacich veží jadrovej elektrárne V1 sa robila konvenčnou metódou demolácie, teda postupným rozoberaním veží. Odstrel veží pre blízkosť funkčnej susednej elektrárne V2 nemohol byť z bezpečnostných dôvodov uskutočnený. Práce zabezpečoval vysoko špecializovaný tím, ktorý tvorilo množstvo odborníkov (okolo stovky) so zameraním na demoláciu. Významnú časť tohto tímu tvorila skupina pracovníkov spoločnosti JAVYS, a. s., z odboru úpravy demontáže a demolácie stavebných objektov, ktorá zabezpečovala dôsledné projektové riadenie s flexibilitou pri riešení neštandardných operatívnych úloh a technický dohľad nad celým mimoriadne náročným demolačným projektom.

Projektu bola v prípravnej fáze zo strany viacerých odborníkov spoločnosti JAVYS, a. s., venovaná dôsledná odborná pozornosť, čo sa úspešne prejavilo pri realizácii projektu. Počas demolačných prác nedošlo k nijakým neočakávaným udalostiam, keďže pred realizáciou demolačných prác sme prijali množstvo preventívnych opatrení. Niektoré veže sa z bezpečnostných dôvodov demolovali aj v noci, pretože v ich blízkosti vedie vnútroareálová cesta. O nočných demolačných prácach boli vopred informovaní aj starostovia okolitých obcí. Búracie práce nespôsobovali v okolí nijaký hluk ani prašnosť, takže nebol narušený komfort bývania obyvateľov okolitých obcí.

■ Kde skončili sutiny veží? Budú sa recyklovať?

Počas búracích prác sa odstránilo približne päťdesiattisíc kubických metrov železobetónu (teda plášte chladiacich veží, plus základy, plus prívodné a spojovacie kanály medzi chladiacimi vežami). Jedna chladiaca veža obsahuje celkom 1208 ton ocele, z toho je v betónovej konštrukcii 1 006 ton oceľovej výstuže a 202 ton ocele v rozvodových potrubiach s uzatváracími armatúrami. V čo najvyššej možnej miere sme materiál z demolácie recyklovali, keďže železobetónový materiál z veží nie je rádioaktívny ani nebezpečný pre životné prostredie, priamo v lokalite sa postupne spracovával na drviacom zariadení so separátorom kovového materiálu. Čistý podrvený betón z demolácie zostáva v areáli jadrovej elektrárne V1 a je využívaný na spätný zásyp jám. Kovový odpad z veží vraciame späť do recyklačného procesu. Jamy po prvých troch chladiacich vežiach sa postupne zasypávajú a upravuje sa povrch terénu. Na záver bude upravený zeminou a zatrávnený. Priestor, ktorý vznikne po demolácii chladiacich veží, bude určený na ďalšie priemyselné využitie.

Miriam ŽIAKOVÁ, hovorkyňa JAVYS-u, Jadrovej a vyraďovacej spoločnosti, a. s.

■ Projekt sa financoval prostredníctvom prostriedkov z Medzinárodného fondu na podporu vyradenia z prevádzky Jadrovej elektrárne Bohunice (BIDSF), ktorý spravuje Európska banka pre obnovu a rozvoj. Aké budú celkové náklady na likvidáciu V1? Z akých fondov sa bude hradiť?

Náklady na projekt predstavujú deväť miliónov eur a sú spolufinancované prostredníctvom fondu BIDSF administrovaným Európskou bankou pre obnovu a rozvoj. Uchádzač, ktorý skončil v poradí ako druhý, ponúkol cenu vyššiu o 6,5 milióna eura.

■ Čo všetko zahŕňa úplné vyraďovanie elektrárne V1?

JE V1 je v II. etape vyraďovania na základe rozhodnutia č. 900/2014. Vyraďovanie sa skončí v decembri 2025. Činnosti II. etapy pokrývajú demontáž zvyšných systémov elektrárne a demoláciu zvyšných objektov v rozsahu vyraďovania. Patrí sem odstránenie systémov a komponentov z budovy reaktorov, budovy pomocných prevádzok a priečnych a pozdĺžnych etažérok. Vonkajšie nádrže a podzemné potrubné kanály a káblové vedenia budú tiež demontované. Dekontaminácia a demolácia budov bude vykonaná po ich vyprázdnení. Uvažovaný rozsah vyraďovania sa vzťahuje len na objekty, systémy a zariadenia JE V1 Jaslovské Bohunice, ktoré nie sú spoločné s inými zariadeniami. Po uvedení areálu do pôvodného stavu (alebo asanácii) a jeho záverečnej kontrole dôjde k uvoľneniu areálu spod pôsobnosti Atómového zákona a dozoru ÚJD SR.

■ Kto a akou formou bude robiť vyraďovanie samotnej elektrárne?

Projekty vyraďovania JE V1 sú spolufinancované zo zdrojov SR, ako aj z Európskej únie. Každý parciálny projekt je obstarávaný verejnou súťažou. Zhotoviteľmi sú slovenské alebo európske spoločnosti, ktoré musia spĺňať stanovené kritériá vo verejnej súťaži (odborné skúsenosti s podobným charakterom prác v energetickom priemysle v SR a EÚ, splnenie bezpečnostných požiadaviek na prácu, projekčné činnosti, skúsenosti s demontážami, preukázateľne odborne kvalifikovaný personál zhotoviteľov). To znamená, že vyraďovanie JE V1 sa uskutočňuje vlastnými zamestnancami spoločnosti JAVYS, a. s., ako aj dodávateľskými činnosťami.

Známy pohľad na chladiace veže prvej slovenskej jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach sa stáva minulosťou – splácame daň za svoju európsku prítomnosť...

■ Jediným akcionárom spoločnosti JAVYS, a. s., je Ministerstvo hospodárstva SR. S akým hospodárskym výsledkom skončila spoločnosť za rok 2017?

Spoločnosť JAVYS, a. s., uzatvorila hospodárenie roku 2017 so ziskom vo výške 7,701 milióna eura, čo predstavuje splnenie plánu na 110,9 percenta a úspešné pokračovanie v stabilizovanom hospodárení spoločnosti s postupným nárastom vlastného imania a ekonomickej hodnoty spoločnosti. JAVYS, a. s., vynaložila v roku 2017 investičné náklady vo výške 23,617 milióna eura, zaplatila daň z príjmov za rok 2017 vo výške 3,584 milióna eura a previedla na účet akcionára dividendy vo výške päť miliónov eur, čo bolo významným príspevkom do štátneho rozpočtu SR.

●●●

KRONIKA ATÓMKY

Dvadsiateho štvrtého apríla 1972 sa začali stavebné práce na Jadrovej elektrárni V1 s dvoma blokmi VVER 440 typu V 230 v Jaslovských Bohuniciach. Prvý blok bol uvedený do skúšobnej prevádzky v decembri 1978, druhý o dva roky neskôr v marci 1980. Skúšky však pokračovali ešte niekoľko rokov. Dva bloky elektrárne V2 boli pripojené do siete v rokoch 1984 a 1985. Postupne sa realizovalo viac ako tisíctristo technických vylepšení. V rokoch 1991 – 1993 sa zrealizovala malá rekonštrukcia. Proces zvyšovania jadrovej bezpečnosti pokračoval rozsiahlym programom postupnej rekonštrukcie v rokoch 1996 – 2000.

Posledná etapa procesu zvyšovania bezpečnosti v rámci rekonštrukcie JE V1 bola zavŕšená ukončením odstávky na výmenu paliva na prvom bloku 9. júna 2000, čím sa uzavrel desaťročný proces zvyšovania jadrovej bezpečnosti tejto elektrárne. Jadrová elektráreň V1 sa stala pilotnou a najbezpečnejšou elektrárňou typu VVER 440 – V230.

Slovenská vláda však v novembri 2000 rozhodla o ich predčasnom odstavení – pre prvý blok V1 roku 2006 a pre druhý blok v roku 2008. Návrh na predčasné odstavenie blokov schválila vláda napriek desaťročnej rekonštrukcii blokov za približne osem a pol miliardy (uvádza sa aj suma o miliardu menšia) slovenských korún. Úrad jadrového dozoru pritom vydal v auguste 2001 povolenie na prevádzku blokov na ďalších desať rokov.

Prečo sa tak stalo? Na vine je politika. Životnosť jadrových blokov v USA sa podľa informačného servisu Nuc Net môže predĺžiť až na šesťdesiat rokov. Licencia od úradu jadrového dozoru USA pre jadrovú elektráreň St. Lucie na americkej Floride predlžuje životnosť jej prvého bloku do roka 2036 a druhého do 2043.

Podobný vývoj je aj v Rusku, kde ruský úrad jadrového dozoru predĺžil v poslednom období životnosť trom jadrovým blokom typu VVER-440 na celkovú tridsaťpäťročnú životnosť. Tieto bloky sú rovnakého typu ako tie v bohunickej V1.

Lenže na programe dňa bol vstup Slovenska do Európskej únie. A Rakúsko si postavilo hlavu. Už koncom deväťdesiatych rokov minulého storočia Rakúsko pohrozilo susednému Slovensku, že kvôli prevádzke jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach zablokuje jeho vstup do EÚ. Argumentovalo tým, že táto elektráreň je zastaraná a nespĺňa bezpečnostné parametre. Informovala o tom nemecká agentúra DPA.

Osud V1 nepomohlo zvrátiť ani želanie bývalého generálneho riaditeľa Slovenských elektrární a prezidenta Slovenského jadrového fóra Tibora Mikuša. Na medzinárodnej konferencii Budúcnosť Jaslovských Bohuníc 5. februára 2007 uviedol podľa agentúry SITA, že vďaka odstaveniu najlacnejšieho zdroja by sme mali urýchlene lokalitu Jaslovských Bohuníc využiť na výstavbu novej jadrovej elektrárne a že odstavená V1 by sa podľa neho mala využiť ako energeticko-technologické školiace európske centrum. Toto zopakoval aj na iných fórach niekoľkokrát. Na uvedenej konferencii aj vtedajší minister hospodárstva Ľubomír Jahnátek povedal, že za odstavením V1 boli iba politické dôvody. Slovensko tak stratilo sebestačnosť vo výrobe elektrickej energie.

REFLEXIA

Na Slovensku vzniká ďalšia poľnohospodárska organizácia Spolok farmárov Slovenska (SFS). Členovia prípravného výboru o tom informovali v Košiciach. V rovnakom čase sa v obci Valaliky v okrese Košice-okolie konalo zakladajúce valné zhromaždenie inej organizácie – Iniciatívy poľnohospodárov (IP). Atomizácia poľnohospodárskej obce na Slovensku tak nielen pokračuje, ale aj graduje. Za vznikom SFS je údajná snaha vytvoriť prísne apolitický spolok, ktorý bude chrániť záujmy malých a stredných farmárov. Spolok chce zabrániť výpredaju slovenskej pôdy a obnoviť vzťah národa k pôde, zabezpečovať kvalitnú produkciu potravín a zlepšovať potravinovú sebestačnosť Slovenska či vytvárať stratégiu poľnohospodárstva Slovenska na prospech všetkých.

Drobenie gazdov

„Najhlavnejším cieľom nášho združenia je obhajoba záujmov všetkých farmárov Slovenska, zabrániť rozpredávaniu slovenskej pôdy cudzincom a zdvihnúť status ľudí, ktorí pracujú v agrosektore na patričnú úroveň – aby neboli vnímaní ako nejakí outsideri," vyhlásil člen prípravného výboru SFS Milan Kyseľ.

SFS je zatiaľ občianskym združením, v budúcnosti by sa chcelo stať odborovou organizáciou. V súčasnosti má vyše stošesťdesiat členov. Valné zhromaždenie plánuje uskutočniť do začiatku jarných prác.

„To, že vznikli dve združenia, nevnímam ako problém, práve naopak. Ak aj v obchodnom styku existuje konkurenčné prostredie, je to na dobro veci. Jednak nás to navzájom posúva v tom, aby sme si plnili svoju úlohu voči farmárom, a jednak je tu priestor na spoločné akcie, ktoré by mohli byť v budúcnosti nevyhnutné na to, aby sme vyvíjali dostatočný spoločenský tlak na obhajovanie záujmov farmárov Slovenska," vysvetlil Milan Kyseľ.

Podľa členov prípravného výboru SFS vznikol spolok z nespokojnosti ovládnutia IP skupinami, ktorých ambíciou je spolitizovať farmárov, čo je v hrubom rozpore so základnými cieľmi SFS, ktorí boli účastníkmi „traktorových protestov" v priebehu tohto roka a zakladateľmi Iniciatívy poľnohospodárov.

„Čo sa týka politiky, ak oslovujeme politické strany, oslovujeme všetky. To sme robili celý čas od začiatku. Nie sme členovia žiadnej strany, a ak niektorí sú členovia strany, prísne strážime to, aby to nebolo prenesené do práce. Politika nesmie presiahnuť do nejakej činnosti alebo smerovania združenia. Prísne strážime to, aby neboli presadzované politické záujmy," povedala členka prípravného výboru SFS Anna Balková.

Vytvorenie ďalšieho združenia zameraného na obhajovanie záujmov farmárov nepovažuje členka prípravného výboru za oddelenie. „Skôr to vnímam tak, že ten smer nebol správny. Nechceme byť súčasťou združenia, ktoré nerešpektuje demokratické rozhodnutie väčšiny," pripomenula.

Štefan ZLATOŠ

BESEDNICA

Skupine fanatických pakistanských moslimiek sa zazdalo, že nimi nenávidená a opovrhovaná kresťanská suseda čímsi uráža proroka Mohameda, nuž ju ako pravoverné moslimky udali.

Proroka Mohameda sa nepatrí urážať, lenže vyšetrovanie ukázalo, že k nijakému urážaniu neprišlo a súd kresťanku oslobodil...

Fanatická nenávisť

Problémom súčasného islamu je odmietanie inovačných zásahov a zmierňovacích korektúr do pôvodného odkazu biblického Starého zákona. Podľa viacerých kritických autorov z Európy i USA je Starý zákon priam trilerová kniha presýtená úkladmi, zradami, vraždami, násilnosťami, surovým kameňovaním „podozrivých“ žien bez objektívneho vyšetrovania a preukázania viny. Moslimovia sa cítia byť jediní pravoverní dedičia takýchto ideí a ideálov, pokladajú sa za vzor pre celý svet, sú tak vychovávaní od detstva, odmietajú akúkoľvek novelizáciu aj tých najväčších anachronizmov, prekonaných zvyklostí a tendencií. Všetkých ostatných veriacich pokladajú za neveriacich, hodných večného zatratenia, ba z rúk moslimov najfanatickejších – hodných likvidácie už tu na zemi. Sú presvedčení o svojej nadradenosti, jedinečnosti a posvätnosti. Tak ako kedysi kresťania v čase krížových výprav šírili svoju vieru ohňom a mečom, šíria ju určité skupiny moslimov, títo ideologickí zajatci 7. storočia nášho letopočtu, ešte aj dnes stínaním hláv. Na uvedenom princípe nič nemení skutočnosť, že na tieto náboženské pohnútky môžu sa nalepiť aj niektoré ekonomické a geopolitické ciele.

Z viacerých aspektov je Starý zákon protikladom novozákonných prístupov a odkazov láskavého a spravodlivého rabína Ježiša, v poňatí moslimov jedného z prorokov. Pri každej príležitosti treba zdôrazňovať, že moslimské masy, „moslimská ulica“, ale aj niektorí imámovia (!), berú kruté obrazy zo Starého zákona rigorózne, doslovne, ako aktuálne príkazy do súčasnej svätej vojny. Z hľadiska bigotného dodržiavania aj tých vývojom nesporne prekonaných obrazov a odkazov sa mnohí súčasní moslimovia, najmä tí agresívni, militantní, pokladajú za pravoverných, dôsledných a vzorných božích bojovníkov a verných strážcov i vykonávateľov odkazu Biblie.

Výbušné, fanatizmom ovládané, nenávisťou zmietané pakistanské ulice nedávnych dní, domáhajúce sa verejného obesenia neprávom obvinenej kresťanky, musia byť pre nás výstrahou a ponaučením! Výstrahou a ponaučením o tom, čo by sa mohlo stať, keby u nás štatisticky prevládlo moslimské etnikum. Kritici a odporcovia migračnej záplavy majú pravdu a sú vlastne ochrancovia našej slobody, našich životov, našich občianskych práv, našej budúcnosti. Kto videl v televízii fanatizmom a nenávisťou skrivené tváre tisícov moslimov v pakistanských uliciach, dožadujúcich sa verejného obesenia neprávom obvinenej kresťanky, ten dozaista nebude polemizovať s týmto varovným textom.

Milan KENDA

Vianočná pošta slávnostne otvorila jubilejný dvadsiaty ročník vo veľkom štýle

Prvé želanie prišlo Ježiškovi už v máji

Text a foto: Ivan KRAJČOVIČ

V Rajeckej Lesnej sa 14. novembra oslavovalo. Vianočná pošta pre Ježiška otvorila už svoj jubilejný dvadsiaty ročník vo veľkom štýle, veď patrónom bol tento rok prvý olympijský víťaz v novodobej histórii samostatného Slovenska a historicky najmladší víťaz majstrovstiev sveta v kanoistike na divokej vode Michal Martikán. A ak vám vianočné reklamy už v novembri lezú hore krkom, vedzte, že deti sú ešte netrpezlivejšie. Svoje želanie Ježiškovi prostredníctvom tejto pošty poslal malý Kevin z Rimavskej Soboty už 22. mája.

Vianočná pošta vznikla s cieľom šíriť radosť a dobré posolstvá a tiež aby sa zachovala tradícia posielania tradičnej pošty k Vianociam, ktorá sa s nástupom elektronickej, viac-menej neosobnej komunikácie začína vytrácať.

To, že Vianočná pošta má sídlo v Rajeckej Lesnej, nie je náhoda. Iba pár metrov od budovy pošty je v susedstve Baziliky Narodenia Panny Márie verejnosti zdarma celoročne sprístupnený Dom Božieho milosrdenstva, ukrývajúci najväčší drevený pohyblivý betlehem na svete – dielo sedemnásťročnej práce majstra rezbára Jozefa Pekaru. Prvá časť Betlehema bola dokončená 26. októbra 1995, keď ju požehnala Jeho Eminencia Ján Chryzostom kardinál Korec. Úplne bol dokončený v roku 1997. Odvtedy sa datuje aj myšlienka Vianočnej pošty.

Vianočná pošta prichádza do Rajeckej Lesnej už od mája listami mnohých slovenských detí. Vítali ju tu Andrej Zaťko, Michal Martikán (moderátor), L. Meszarosová a Peter Helexa.

■ ANJEL STRÁŽCA

Na miestnej pošte stráži schránku Vianočnej pošty drevený vyrezávaný anjel, rovnako aj pred bazilikou. Počas celého roka tam vlastne majú Vianoce. Na stene sú ukážky pohľadníc a odkazov, ktoré deti v uplynulých rokoch písali Ježiškovi v nádeji, že im splní ich želania. Za existenciu tohto nevšedného projektu poslalo do Rajeckej Lesnej svoje prosby k Vianociam už 1,8 milióna detí. Priemerne je ich ročne vyše stotisíc. Dávno prekročil hranice našej republiky. Už teraz eviduje Slovenská pošta približne päťsto želaní nielen zo Slovenska. Svoje priania poslali deti aj z Česka, Nemecka, Ruska, zo Švajčiarska, z Bieloruska, ale aj z Japonska, Malajzie, Hongkongu a Taiwanu.

Tohto roku uviedli do života aj novinku – pohľadnicu Ježiškovi možno poslať aj mobilom pomocou špeciálnej aplikácie. Slovenská pošta ju vytlačí a Ježiškovi doručí. Spýtali sme sa preto generálneho riaditeľa Slovenskej pošty Petra Helexa, či to neveští súmrak klasickej pošty.

„Pevne verím že nie, ale musíme sa prispôsobovať trendom elektronickej komunikácie. Síce zaznamenávame pokles klasickej korešpondencie, ale práve Vianočná pošta je dôkaz, že posielanie listov a pohľadníc má svoje osobité čaro. Deti však už využívajú aj prekladače, a tak Vianočná pošta nám príde neraz z Hongkongu v slovenčine. Zo zahraničia nám chodí asi desať percent listov a ako som uviedol, nie sú to len deti Slovákov žijúcich v zahraničí. Najviac je zastúpený Taiwan. Sme potešení, že okrem materiálnych vecí, ako sú hračky, mobilné telefóny, hudobné nástroje, ale neraz aj neuskutočniteľné želania, keď si deti bývajúce v paneláku želajú poníka, sú to aj iné prosby. Napríklad, aby bolo veľa snehu, aby bola rodina na Vianoce pohromade alebo častým je aj želanie ďalšieho súrodenca.“

■ ZNÁMKA Z KOMÁRNA

„Ježiško“ na každú prosbu odpovedá, ak teda pohľadnica obsahuje aj spätnú adresu, čo sa stáva pomerne často. Nielen v slovenčine, ale aj angličtine, nemčine, a dokonca i v Brailovom písme. Vďaka Poštovej banke dostanú deti aj drobný darček. Pridáva generálny riaditeľ Poštovej banky Andrej Zaťko: „My tak trocha pomáhame Ježiškovi, aby nemal s darčekmi toľko problémov... V tomto roku sme zaviedli novinku, keď budeme s prenosnou poštovou schránkou obchádzať školy, aby sa deti naučili písať listy a pohľadnice.“

Súčasťou otvorenia aktuálneho ročníka bolo aj predstavenie špeciálnej vianočnej poštovej známky v miestnej Bazilike Narodenia Panny Márie v Rajeckej Lesnej.

Pošta Ježiškovi prichádza z rôznych končín.

Neprekáža správcovi farnosti v Rajeckej Lesnej Jánovi Rusnákovi, že Vianoce v tejto rázovitej dedinke sa začínajú tak skoro?

„Určite nie, naopak, chceme využiť tento čas do Vianoc, aby sme ľudí naladili aj na duchovno, ktoré tento kresťanský sviatok sprevádza. Teda prípravu na Adventné obdobie a Ježišovo narodenie. Prostredníctvom tejto pošty posilňujeme v deťoch i prítomnosť Ježiša okolo nás. Keď detská duša s ním komunikuje odmala, posilňuje to ich vieru. Som šťastný, že sa aj takto deťom, ktoré by nedostali na Vianoce nič, splnia aspoň symbolicky ich želania. Je to až nadprirodzená situácia, keď si ľudia v pozadí tejto akcie dokážu rozdať svoje srdcia plné lásky deťom a urobiť ich šťastnými. To je aj najväčšie posolstvo tejto akcie – podeliť sa s tými najbezbrannejšími, deťmi.“

Námetom Vianočnej známky sa pre tento rok stal obrázok šibalského anjela s ofinou akoby v historickej modrotlači od Lindy Meszárosovej zo základnej školy z Komárna. Prezradila aj to, ako kresba vznikla.

„Zadanie nám dala naša učiteľka kreslenia, tak som anjela vytvorila. Som rada, že ma vybrali. Ja už som tiež Ježiškovi písala, chcela by som počítač. Ale kresliť na ňom nebudem, na to mám farbičky.“

■ KRSTIL MARTIKÁN

Deti z Komárna sú asi veľmi nadané, pretože motív na FDC, čo je obálka prvého dňa, zhotovili Christopher Peter a kresbu kapra, ktorý tvorí hlavný motív pečiatky na obálku, nakreslila žiačka Viktória Csábiová, tiež z tohto mesta. Komisia ich vybrala z kresieb, ktoré deti Ježiškovi poslali v minulom roku. Známku „pokrstili“ vločkami zatiaľ iba umelého snehu. Krstný otec známky Michal Martikán, otec dvoch dcér – trinásťročnej Tamary a deväťročnej Emmy, prezradil aj svoju predstavu pekných Vianoc.

„Pravdaže, obe dcéry sa zapájajú do Vianočnej pošty a Ježiškovi poctivo píšu svoje želania. Inak na Vianoce nemáme nejaké špeciálne zvyky. Keďže my športovci sme počas roka na cestách a pretekoch, uprednostňujem Vianoce spolu s rodinou. To je zvyk, ktorý by som bol rád, aby sa udržal. Aj keď musím dodržiavať prísnu životosprávu, vždy ochutnám všetky dobroty, ktoré sú pripravené, aby sa mamina nehnevala, a kapustnicu s klobáskou si tiež neodpustím. Ale potom si vždy ideme spolu aj zašportovať, ak je sneh, tak sa to končí guľovačkou.“

Uzávierka Vianočnej pošty sa končí 19. decembra, aby mal Ježiško dosť času odpovedať aj posledným oneskorencom. Najkrajšia kresbička sa stane tak ako po iné roky námetom Vianočnej známky 2019.

Cintorín z Veľkej vojny vo Veľkrope sa nedávno stal národnou kultúrnou pamiatkou

Obnova najväčšieho pohrebiska trvala osem rokov

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky rozhodnutím zo 4. septembra 2018 vyhlásil za národnú kultúrnu pamiatku vojenský cintorín v obci Veľkrop v okrese Stropkov. Cintorín je najväčším vojenským cintorínom na Slovensku z obdobia prvej svetovej vojny. Je na ňom pochovaných 8 662 vojakov cisárskej rakúsko-uhorskej a cárskej ruskej armády. Dominantou cintorína je centrálny pamätník s krížmi. Ako nám povedal predseda Klubu vojenskej histórie Beskydy Martin Drobňák, keďže cintorín je výnimočný počtom obetí, snažili sa tomu prispôsobiť aj centrálny pamätník, na ktorom sú katolícke i pravoslávne kríže ako symboly bojujúcich armád.

Podľa krajinného architekta Mareka Sobola, autora projektu (s Andrejom Smetanom), zvolili strohú architektúru piliera, monolitu, ktorá zapadá do tohto priestoru. Navyše je umocnená použitím kameňa z blízkeho okolia. Po bokoch monolitu sú uvedené roky 1914 – 1918 s ostnatým drôtom, ktorý symbolizuje skutočnosť, že vojaci v zákopoch za nepriaznivého počasia strávili mnoho času pod neustálou paľbou. Na jednotlivých krížoch z každej strany pamätníka sú osadené kovové lipové listy, ktoré symbolizujú pokoj a mier. Súčasťou slávnostného posvätenia a odovzdania cintorína bolo tiež vysadenie dvoch dubov. Prvý ako časť medzinárodného projektu Strom mieru, ktoré budú vysadené aj na ďalších cintorínoch v Európe, a druhý za dobrovoľníkov, ktorí pri stavbe cintorína odviedli množstvo práce.

Z posviacky cintorína prvej svetovej vojny vo Veľkrope

S obnovou cintorína vo Veľkrope začal Klub vojenskej histórie Beskydy v roku 2010 a podieľalo sa na nej vyše dvesto dobrovoľníkov. Obnova predstavovala obrovské množstvo práce a dovezeného materiálu, keďže plocha cintorína je veľká ako futbalový štadión. Navyše, prístup mechanizmov k cintorínu na vyvýšenine nebol jednoduchý. Vzhľadom na skutočnosť, že na cintoríne sú pochovaní vojaci mnohých európskych krajín a na obnove sa podieľali dobrovoľníci zo Slovenska, z Maďarska, Poľska, Českej republiky, Ukrajiny a Rumunska, cintorín sa bude uchádzať o získanie ocenenia európskej kultúrnej pamiatky.

Pripomíname si nedožité 90. narodeniny barda slovenskej duše Milana RÚFUSA

Básnik mladosti, sĺz a našich ľúbostí...

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív

Milan RÚFUS, slovenský básnik, lyrik, esejista a prekladateľ, patrí medzi najvýraznejšie osobnosti slovenskej poézie v moderných slovenských dejinách. Po desaťročia nastoľoval otázky pravdy a krásy, písal o svetskej a božskej láske, neúnavne hľadal ľudskosť a pravdu. V týchto dňoch si pripomenieme jeho, žiaľ, nedožité deväťdesiate narodeniny.

Keď spomeniete meno Milan Rúfus, tak aj človek, ktorý nečíta poéziu, okamžite zareaguje a s úctou vysloví slovo básnik. Niet sa čomu čudovať. Rúfusove verše sú navonok jednoduché a zrozumiteľné, plné viery v Boha, pokory, skromnosti a lásky k životu a človeku. Jeho básnická zbierka Modlitbičky vyšla v niekoľkodesaťtisícových nákladoch a v mnohých slovenských domácnostiach si ju opatrujú ako rodinný poklad. Môže si básnik priať niečo viac?

■ CESTA K POÉZII

Milan Rúfus sa narodil sa 10. decembra 1928 v Závažnej Porube na Liptove. Vyštudoval slovenčinu a dejepis na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského (FF UK) v Bratislave, kde v rokoch 1952 – 1989 prednášal dejiny slovenskej a českej literatúry 20. storočia. Dva roky, 1971 – 1972, pôsobil na univerzite v talianskom Neapole a od roka 1990 žil na dôchodku v Bratislave. Prvé básne publikoval v časopisoch už od štyridsiatych rokov 20. storočia. Debutoval básnickou zbierkou Až dozrieme (1956) a postupne nasledovalo ďalších vyše dvadsať zbierok, v ktorých majster potvrdil úžasnú silu svojej ľudskosti. V mnohých básňach

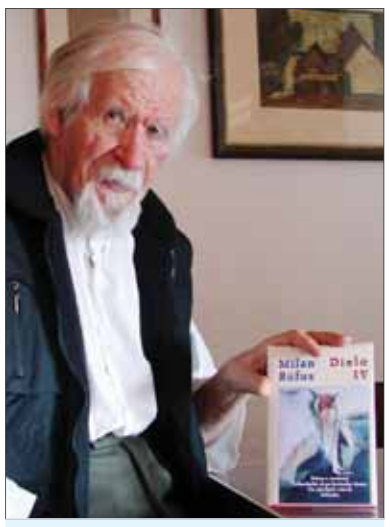

Básnik s vydaním svojho súborného diela

je evidentné silné sociálne cítenie a tematické zázemie. Sústredil sa v nich na tému domova, ktorý pre Rúfusa znamenal spolu s kresťanskou vierou hlbokú básnickú a ľudskú istotu. Významnou oblasťou literárnej aktivity Milana Rúfusa je esejistická tvorba. V knihe Človek, čas a tvorba reflektuje otázky poézie a jej vzťahu k pravde, domovine a dobe a vyznáva sa zo svojho vzťahu k ľudovej slovesnosti, k výtvarnému umeniu a jej tvorcom i k básnikom svojej mladosti. Rovnocennosť básnickej a esejistickej tvorby Rúfusa potvrdzujú Štyri epištoly k ľuďom, ďalší výber esejí v knihe O literatúre, Epištoly staré a nové, Rozhovory so sebou a s tebou či kniha Život básne a báseň života.

■ LÁSKA K OTČINE

Milan Rúfus vo svojom diele, básnickom aj esejistickom, sa opieral o dva piliere, dve istoty. Domovina, teda čarokrásne Slovensko, a viera v Boha, ktorá sa u básnika spájala aj s hlbokou láskou k rodine ako základnej bunke ľudskej občiny. Azda najznámejšou Rúfusovou zbierkou je kniha lyrických miniatúr s pozadím kresťanských modlitieb Modlitbičky (1992), ktorá vyšla vo viacerých reedíciách a za ktorú získal v novembri 2000 pri príležitosti päťdesiateho výročia vzniku vydavateľstva Mladé letá cenu Zlatá kniha. Pre deti napísal ešte napríklad Knihu rozprávok, Lupienky, Nové modlitbičky, Zvieratníček, Pamätníček a ďalší cyklus krátkych modlitbičiek pre najmenšie deti Anjeličku, môj strážničku. Ako významný predstaviteľ slovenskej poézie bol básnik často prekladaný.

Môžeme konštatovať, že básne tohto slovenského barda vyšli v pätnástich jazykoch na celom svete,

Ukážka z reprezentatívnej knihy Milana RÚFUSA: Poézia v krojoch, kroje v poézii

pričom ako vyslanec našej poézie zarezonoval vo viacerých inonárodných literatúrach.

■ FENOMÉN RÚFUS

Milan Rúfus mal blízky vzťah aj k ostatným žánrom umenia, ako je hudba či výtvarné umenie. Časť Rúfusovho diela vznikla ako básnický komentár výtvarného diela Ľudovíta Fullu a Miloša Bazovského, ako aj obrazových publikácií umeleckého fotografa Martina Martinčeka. V roku 1998 vyšla Biblia s ilustráciami Vincenta Hložníka, ku ktorej Milan Rúfus napísal prológ a vybral texty zo Svätého písma – Starého zákona – a výber z poézie pod názvom Presné ako chlieb a voda.

Za svoje dielo dostal Milan Rúfus nespočetné množstvo ocenení. Okrem mnohých iných Národnú cenu Svetového kongresu Slovákov (1990), Rad Tomáša Garrigua Masaryka III. triedy (1991), Rad Ľudovíta Štúra I. triedy (1995). Získal viackrát ocenenia Slovenského spolku spisovateľov, Cenu vydavateľstva Slovenský spisovateľ.

V júni 2008 dostal cenu Literárneho fondu za pôvodnú literárnu tvorbu za básnickú zbierku Vernosť. Slovenský básnik Milan Rúfus sa stal prvým laureátom medzinárodnej Ceny Crane Summit za poéziu 2008. Vysoké štátne vyznamenanie Pribinov kríž I. triedy dostal 8. januára 2009 za mimoriadne zásluhy a kultúrny rozvoj krajiny. Od roku 1991 bol trikrát navrhnutý na Nobelovu cenu za literatúru.

Milan Rúfus zomrel 11. januára 2009 krátko po dosiahnutí osemdesiatich rokov. Miesto jeho posledného odpočinku je na cintoríne v rodnej Závažnej Porube. Jedného z najvýznamnejších predstaviteľov slovenskej literatúry pripomína na náhrobnom kameni nápis: „Básnik mladosti, sĺz a našich ľúbostí."

Vojtech Zamarovský: Veľké príbehy staroveku, Vydavateľstvo Perfekt Bratislava, 2018

Úžasné osudy najstarších diel

KNIHA TÝŽDŇA

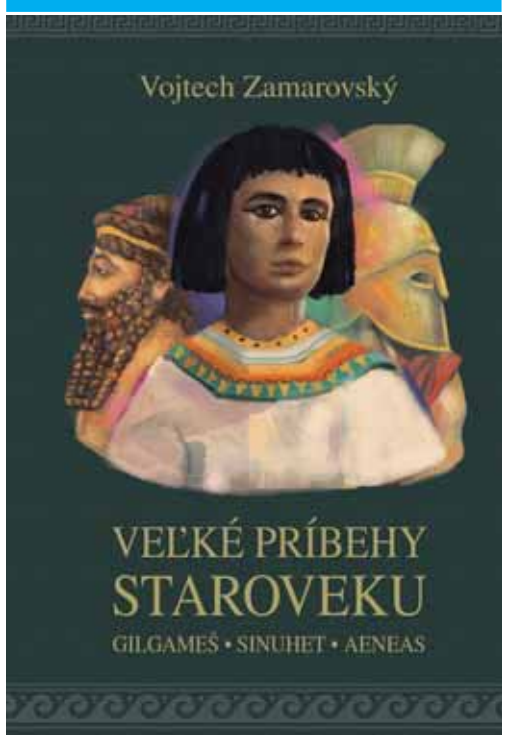

Fenomén európskej literatúry faktu Vojtech Zamarovský má na budúci rok storočnicu a vydavateľstvo Perfekt si ju už v potrebnom predstihu dôstojne pripomenulo – vydaním celého jeho diela. Je to už druhýkrát za tri desaťročia, odkedy sa od základov komercionalizoval knižný trh (a s ním vlastne aj literárna tvorba). Akurát v tej súčasnej edícii vyšiel Zamarovský v jedenástich knihách, keď tri menej rozsiahle prastaré príbehy Gilgameš, Sinuhet a Aeneas spojili tvoriví pracovníci Perfektu do jedného diela veľkého formátu s vyše tristo šesťdesiatimi stranami, bohato ilustrovaného, priam sa núkajúceho ako skvelý vianočný dar pre milovníkov literatúry, dejín a spletených ľudských vzťahov.

Príbeh o Gilgamešovi, najstarší z nich, má okolo šesťtisíc rokov a je starší ako biblická Babylonská veža. Je to vlastne najstarší známy román na svete. Už len samotný jeho osud stojí za poznanie. Dávnoveký spisovateľ ho zaznamenal na kamenné tabuľky klinovým písmom prastarého národa Sumerov, žijúceho v úrodnej Mezopotámii medzi veľtokmi Eufrat a Tigris. „Kniha", ak takto môžeme nazvať ploché kamene, bola súčasťou bohatstva v paláci asýrskeho kráľa a po zriadení najstaršej známej knižnice na svete v Ninive sa stala jej majetkom. Stáročiami a vojnami aj knižnica skončila v ruinách a tam tabuľky našli po tisícročiach – pred sto šesťdesiatimi – tureckí archeológovia. Aj keď ich nevedeli prečítať, to sa až neskôr podarilo, vytušili ich jedinečnosť. Cez Zamarovského historické štúdium, cesty na miesta pravekých a starovekých kultúr, jeho vzdelanie, obdivuhodné výskumné a literárne úsilie a jeho rozprávačský talent sa môžeme stať aj dnes čitateľmi tisíce rokov starých románov. Ak to má človek v rukách – a k tomu v majstrovskej výtvarnej úprave – je to dobrý pocit.

(jč)

MEDAILÓN

Moderné slovenské výtvarné umenie má niekoľko kľúčových osobností a s nimi spojených skupín. Nesporne medzi najznámejších patria Galandovci, ktorí zanechali zvlášť výraznú brázdu v modernej slovenskej maľbe 20. storočia. Jedným zo známych a kritikou oceňovaných zakladajúcich členov tejto skupiny je aj Rudolf KRIVOŠ.

Maliar robustnej krásy

Rudolf Krivoš sa narodil 16. novembra 1933 v Tisovci. Na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave študoval v rokoch 1951 až 1956, konkrétne na Oddelení figurálnej maľby u profesora Jána Mudrocha. Za študijné výsledky a diplomovú prácu Vo vinárni (1956, olej) získal Cenu školy. V tom istom roku ho prijali za člena Zväzu slovenských výtvarných umelcov. Bol spoluzakladateľom Skupiny Mikuláša Galandu od roka 1957 a zúčastnil sa na všetkých jej výstavách, pričom Krivošova tvorba predstavuje ďalšiu osobitú modifikáciu skupinového programu Galandovcov. Upozornil na seba už na bratislavskej výstave mladých (1957), kde vystavoval portréty a autoportréty, na ktorých skúmal možnosti syntetického kubizmu. Neskôr po roku 1962 sa Rudolf Krivoš sústredil na civilné témy – všeobecnejšie otázky vzťahu človeka a sveta. Farebná škála jeho obrazov akceptovala iba niekoľko tónov tmavých farieb, ale kombinácia netradičných materiálov a technologických postupov, ako je koláž či nanášanie piesku do maľby, dali vyniknúť autorovmu originálnemu pohľadu na svet. Neskôr zohrali a dodnes zohrávajú v jeho tvorbe okrem krajinných a figurálnych motívov dôležitú úlohu aj akty. Robustnosť tvorby tohto autora, expresivita a uvzatosť, s akou kráča svojou cestou, má svojich obdivovateľov aj kritikov, čo však nič nemení na význame jeho tvorby pre slovenskú výtvarnú scénu. V týchto dňoch oslávil Rudolf Krivoš osemdesiatpäť rokov. V mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Niečo o bicykloch, kolobežkách a manželstve

Určite nie som sám, čo si všíma, že významy niektorých slov sa časom menia. Trebárs taká sieť. Keby mi pred čajsi tridsiatimi rokmi niekto povedal, že im v robote spadla sieť, išlo by pravdepodobne o zamestnanca Štátneho rybárstva alebo o betonára. Dnes mi to povie mladučká dáma, ktorá určite nebehá v gumákoch po brehu rybníka, ale sedí v útulnej kancelárii, a tá sieť nie je plná šupináčov, ale zato je plná elektronickej pošty.

Niektoré slová a slovné spojenia sme na druhej strane objavili. Ako chlapča som si pod slovným spojením „biely kôň" predstavil okamžite cirkus a krásneho lipicana, na ktorom ladne stojí ešte krajšia artistka a cvála okolo maného. Dnešný fafrnok si pod tým istým predstaví ustrašeného nastrčeného chlapíka s kufríkom plným faktúr, ktorý má šťastie, že ešte nie je zahrabaný v lese alebo rozpustený v kyseline. No a tak by sme mohli pokračovať. Povedzme slovo priateľ, priateľka dnes už úplne nahradilo niekdajšie huncútske frajer či frajerka. Spomenul som si na to, keď som narazil na správu, že u našich susedov za riekou Moravou sa zasa rozpútali mediálne šarvátky okolo manželstva. Konkrétne sa zástupcovia LGBTI komunity opäť nechali počuť, že by radi uzatvárali manželstvá. Pred časom českou vládou odsúhlasené registrované partnerstvá už nie sú pre nich to pravé orechové, aj keď sa voľakedy dušovali, že to je strop požiadaviek ich pomerne dosť požadovačnej komunity. Skrátka, poniektorí zo štvorpercentných aktivistov spustili krik ako dieťa v ZOO, keď mu rodičia odmietnu kúpiť slona a ponúkajú mu cukrovú vatu. Reakcie verejnosti nenechali na seba dlho čakať, najmä v internetových diskusiách. Na jednej strane tu bola neveľká, ale mimoriadne aktívna skupinka obhajcov dúhových záležitostí. Tí sa oháňali ľudskými a všakovakými inými právami, toleranciou a modernosťou doby, v ktorej máme už zo päť sexuálnych orientácií a ďalšie utešene pribúdajú. Proti nim stála skupinka nemenej uvzatých odporcov, ktorí spomínali biblickú Sodomu a Gomoru. Azda najviac však bolo tých, ktorí v podstate nič proti spolužitiu dvoch osôb nemali, len sa snažili dúhových presvedčiť, že slovo manželstvo je už obsadené a má svoj stáročiami zakódovaný význam. Nech si reku nájdu vlastné označenie pre svoje partnerské experimenty. Z logického hľadiska mali pravdu. Napríklad kolobežka má s bicyklom spoločnú vlastnosť, a to dve kolesá. Keď vám ju ukradnú, tak na polícii nadiktujete do zápisnice, že išlo o kolobežku. Ak by ste chceli presvedčiť policajta, že to síce bola kolobežka, ale vy ste jej hovorili bicykel, asi by si o vás niečo pomyslel a napríklad by vám mohol dať fúkať. Veď bez rozdielu orientácie iste nebudete nadšení, keď vám obsluha namiesto bryndzových halušiek donesie rezance s makom tvrdiac, že veď je to to isté...

Marek DANKO

ČRTA

Na sklonku minulého storočia odišiel spomedzi nás Ján SIRÁCKY, bard slovenskej historiografie, vzťahujúcej sa najmä na osud a život dolnozemských Slovákov. Stál aj pri zrode nášho Spolku Slovákov z Maďarska na Slovensku. Narodil sa 29. mája 1929 v Báčskom Petrovci (Srbsko). V čase druhej svetovej vojny a bezprostredne po nej sa aktívne zapájal do protifašistického hnutia a od jesene 1944 ako pätnásťročný bol príslušníkom slovenskej XIV. vojvodinskej brigády.

Bard slovenskej historiografie

Aktívne pracoval ako redaktor Hlasu ľudu, Pravdy a Kultúrneho života. Absolvoval FFUK v Bratislave. Neskôr bol vedeckým tajomníkom a redaktorom v Historickom ústave SAV, v rokoch 1961 – 1964 šéfredaktorom Vydavateľstva SAV. Po návrate do Historického ústavu SAV v roku 1965 obhájil dizertačnú prácu Sťahovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí, ktorá vyšla knižne v dvoch vydaniach (1966, 1971).

V roku 1968 začal pracovať v Matici slovenskej a stal sa riaditeľom novozaloženého Ústavu pre zahraničných Slovákov, kde pôsobil až do roka 1990, keď odišiel do dôchodku. Zomrel 28. októbra 1998, dva dni pred ustanovujúcim valným zhromaždením a oficiálnym vznikom občianskeho združenia Spolok Slovákov z Maďarska, na vzniku ktorého má významný podiel.

Od roka 1973 sa venoval výlučne vedecko-výskumnej činnosti. Ako prvý profesionálny historik pri výskume slovenského vysťahovalectva priniesol nielen nové faktografické, ale aj teoreticko-metodické poznatky vyjadrené nie iba v monografiách, ale aj v syntézach. S autorským kolektívom vydal knihu Slováci vo svete (1981) a v roku 1985 samostatne publikáciu Dlhé hľadanie domova. Napísal i texty do obrazových kníh Juhoslávia (1965, 1980) a Jadran (1966). Bol priekopníkom pri organizovaní kultúrnych stykov so zahraničnými Slovákmi. Preložil množstvo srbských prác a historickej literatúry. Prekladal aj z chorvátskej, zo slovinskej a z macedónskej literatúry. Z češtiny, ruštiny a maďarčiny prekladal odborné a politické práce.

Vladimír Mináč o ňom napísal: „Ján Sirácky urobil dobrú a nie malú prácu. Stojí na začiatku a zatiaľ aj trochu osamotene na dôležitom úseku slovenskej historiografie.“

Anna PILÁRIKOVÁ, predsedníčka Spolku Slovákov z Maďarska

Prvý profesionálny historik slovenského vysťahovalectva Ján SIRÁCKY

Právnik, autonomistický politik, ale aj trpiteľ Dr. Ján BALKO prežil život v piatich režimoch

Vždy sa zastaň tých, ktorých prenasledujú

Stanislav MÁJEK – Foto: archív

Pod titulom Desať rokov v slovenskej politike vyšli dva diely knihy literatúry historického faktu známeho právnika, národohospodára, autonomistického politika, tolerantného národovca, člena Štátnej rady, humanistu, publicistu, spisovateľa, ale i prenasledovaného a väzneného trpiteľa v minulom režime JUDr. Jána BALKA (*24. 7. 1901 – †14. 8. 1992). Rukopis svojich pamätí mal autor pripravený už dávno, ale za komunistického režimu ich nemohol knižne vydať. Druhý diel pod podtitulom Život v piatich režimoch vyšiel v roku 2006, ktorému sa chcem venovať. Životným krédom autora boli slová jeho starej matky: „Syn môj, vždy sa zastaň tých, ktorých prenasledujú.“ Týmto slovám zostal verný po celý život.

Ján BALKO si za životné motto vzal slová svojej starej matky: Vždy sa zastaň tých, ktorých prenasledujú.

Balko v memoároch zachytáva obdobie od Mníchova po rok 1968. V úvodných kapitolách sa zaoberá rozpadom prvej ČSR. Výstižne opisuje škodlivú politiku Masaryka, Beneša a ich politických stúpencov, ktorí odmietli splniť záväzky v podpísanej Pittsburskej dohode, a dokonca uznať identitu slovenského národa.

Zlá vnútorná i zahraničná politika Beneša a ústupčivá politika západných mocností i Sovietskeho zväzu viedli k Mníchovu, čo využil Hitler na rozbitie republiky. Došlo k Viedenskej arbitráži a Slovensku hrozilo vážne nebezpečenstvo obsadenia Nemcami, Maďarmi a Poliakmi. Vyhlásenie štátnej samostatnosti Slovenským snemom 14. marca 1939 bolo jediným rozumným riešením, záchranným aktom i naplnením túžob národa, čo autor zdôrazňuje: „Konečne, čo by to bol za sprostý národ, ktorý by nechcel svoj štát. Čo by to bolo za hlúpeho politika, ktorý by samostatnú štátnosť svojho národa odmietol. Takýto idiotizmus mohli žiadať od Slovákov len tzv. politici typu Dérera, ktorí si nevideli pre svoj čechoslovácky mozog ďalej od nosa.“

■ ZÁSTOJ PREZIDENTA

Ďalej vyzdvihuje rozvážnu politiku prezidenta Dr. Jozefa Tisa. Zaoberá sa otázkou odsunu prebytočných Čechov, ktorý sa často podáva skreslene. Dialo sa tak koordinovane s českou vládou a napriek tomu ešte mnoho Čechov na Slovensku ostalo. Ako príklad uvádza: „Hoci, ako viem, aj z Bystrice sa pri odchode žiadnemu Čechovi neublížilo, dostali k dispozícii vagóny, ktorými si svoje zariadenia odvážali (pred rokmi k nám prišli s plecniakom).“ Pritom uznáva ich záslužnú prácu pre rozvoj Slovenska. Žiaľ, obsadzovali aj také miesta, ktoré mohli zastávať Slováci. Autor sám chránil rodiny mnohých známych exponovaných Čechov, aj keď s ich politickými názormi nesúhlasil. Takými boli napríklad Václav Vaško, Ľudovít Nábělek a ďalší.

■ NEBEZPEČNÝ VÝVOJ

J. Balko rekapituluje, akým nebezpečným smerom sa situácia v Európe vyvíjala. Pakt medzi Hitlerom a Stalinom neveštil nič dobré. Nemecká armáda 1. septembra 1939 napadla Poľsko a Červená armáda sa pridala 17. septembra. Poľsko porazili a územie si rozdelili, ako sa už predtým dohodli. V roku 1940 Nemci obsadili takmer celú Európu a 22. júna 1941 napadli aj Sovietsky zväz, čím sa začala druhá svetová vojna. Do tejto vojny sa musela zapojiť i slovenská armáda, aj keď ani vláda, ani Snem, ani prezident vojnu nevypovedali. Rozhodol sa tak Dr. V. Tuka, a to sa už odvolať nedalo. Po návšteve členov Štátnej rady u prezidenta, kde sa hovorilo aj o prípadnom odvolaní, J. Balko konštatuje: „Bolo by to malo za následok zvalcovanie a obsadenie Slovenska Nemcami. V tom je tragické postavenie malých národov, že im vždy tí väčší, hoci aj nasilu, natláčajú svoju vôľu. Prezident bol zronený a my sme stáli vedľa neho bezradní. Nakoniec nás prezident prepustil s týmito slovami: „Musíme sa usilovať o to, aby bola účasť Slovenska na tejto vojne čo najmenšia a podľa možnosti len symbolická. Inej rady a inej pomoci, žiaľ, nemáme!“ Platilo to vtedy a platí to i dnes.

Memoáre Jána BALKA mohli vyjsť tlačou až po páde bývalého režimu, aj keď autor ich mal už pripravené dávno

■ PROTI DEPORTÁCIÁM

Úspechy Hitlera v dobyvačnej politike sa odrazili aj na našej vnútornej politike. Pod nemeckým nátlakom sa riešenie židovskej otázky radikalizovalo, a keď v júli 1941 došlo k salzburskému diktátu, viedlo to až k násilnému vysťahovaniu väčšej časti slovenských občanov židovského pôvodu. S takým riešením nesúhlasil J. Balko i ďalší. Ako člen Štátnej rady ostro protestoval proti neľudskému zaobchádzaniu so Židmi a túto otázku žiadal prerokovať v Štátnej rade, čo sa uskutočnilo 26. marca 1942. Napísal: „Za prerokovávanie návrhu sa vyslovil aj pán biskup Vojtaššák a Mons. Marsina. Nato potom aj predseda Dr. Ravasz nadobudol odvahu a dal súhlas na prerokovanie tejto nebezpečnej a pálčivej otázky. Pri rokovaní sa rozvinula v pléne Štátnej rady veľmi tuhá a ostrá debata. ... Pán biskup Vojtaššák zastával dôsledne stanovisko Cirkvi, publikované nedávno v Katolíckych novinách, a protestoval proti tomu, že sa v poslednom čase vyvážali chorí starci a deti, ba že dokonca trhali od seba rodiny, a to dokonca aj rodiny pokrstených. Mons. Pöstényi a Mons. Andrej Marsina zastávali obdobné stanovisko ako biskup Vojtaššák.“ (s. 158 – 160). Protest, aj keď nie hneď, predsa mal vplyv na zastavenie deportácií. J. Balko v uvedenom duchu v Kultúrnom živote č. 32 z 9. 8. 1968 uverejnil článok Katolícka cirkev a tragédia slovenských Židov, v ktorom dôrazne protestoval proti tým, ktorí falšujú históriu a obviňujú biskupa J. Vojtaššáka, že v Štátnej rade zaujal pasívny postoj a obmedzil sa len na nepodstatné otázky. V knihe ďalej píše aj o arizáciách, ktoré sa často konali dobrovoľne na žiadosť židovského majiteľa, keď formálni „arizátori“ s rizikom poskytli svoje meno, aby zachránili rodinu Žida. Dnes sa to obrátilo aj proti nim. O prevzatie židovských podnikov mali záujem Nemci a tomuto sa usilovali slovenskí národohospodári zabrániť, aby tým chránili, pokiaľ sa bude dať, aj ich majiteľov.

Na viacerých miestach J. Balko píše o hospodárskom vývoji na Slovensku, ktorý zaznamenal veľký vzostup. Vyvrátil názory Čechov, že doplácali na Slovákov. Slovenské hospodárstvo vysoko prosperovalo aj vďaka vynikajúcej spolupráci takých ekonomických odborníkov, akými boli Dr. J. Fundárek, Dr. V. Brestenský, Dr. F. Klinda, Dr. Ing. P. Zaťko, Dr. P. Karvaš, Dr. G. Medrický, Dr. J. Balko, Dr. M. Pružinský a mnohí ďalší, v čom ich podporovali politici na čele s prezidentom. Slovensko sa úspešne vyvíjalo nielen vo všetkých odvetviach priemyslu, ale i v poľnohospodárstve, kultúre, školstve, zdravotníctve a sociálnom zabezpečení, o čom píše aj Dr. G. Husák v správe pre KSČ do Moskvy.

O predčasne vyhlásenom povstaní v roku 1944 napísal: „Všetko, čo sme tak usilovne a starostlivo budovali a chránili, stávalo sa korisťou vojny, ktorú sem povstanie v Bystrici nasilu a predčasne privolalo.“ Po potlačení povstania prišli na rad mnohé záchranné akcie osôb zapojených doňho, ako i materiálnych hodnôt. Opisuje, ako sa prezidentovi, po jeho informácii podarilo zachrániť desiatich Bystričanov pred popravou na Silvestra 1944 po intervencii u gen. Höffleho a vyslanca Ludina.

■ V CELÁCH REŽIMU

Keď sa priblížil front, autor evakuoval rodinu do Bratislavy a odtiaľ odišiel po krátkom stretnutí s prezidentom v Holíči do Prahy, kde mu M. Vaško poskytol prístrešie. V Prahe ho polícia zaistila a po čase eskortovala do bratislavského „krajzáku“. Tam sa stretli mnohé slovenské osobnosti. Je to výpoveď o tragickom položení väzňov, keď mnohým neumožnili ani obhajcu a „tzv. zločiny, čo tzv. prokurátor vešal na krk nášho druha, boli podlé výmysly zloduchov“. Bola to pomsta čechoslovákov a komunistov za autonómiu a dosiahnutú slovenskú štátnosť. Uvádza aj svoj doteraz nepublikovaný rozhovor s prezidentom v jeho cele pred začatím súdu, ktorý mu tajne v noci umožnili dvaja dozorcovia. K rozsudku nad prezidentom napísal: „Všetci sme boli zhrození, ako bola zhrozená veľká časť slovenského národa. Benešova popravčia komisia odsúdila muža, ktorý zachránil od záhuby slovenský národ, jeho existenciu a kultúru. Prezidenta, ktorý nepodpísal ani jeden rozsudok smrti! Tento tzv. Národný súd odsúdil na smrť najstatočnejšieho syna slovenského národa. Benešovsko-daxnerovská pomsta teda triumfovala. Neskôr nás utešovala myšlienka, že mŕtvy Tiso bude silnejší, ako keby sa bol poddal a boli by ho vláčili po väzniciach, potupovali a týrali, ako ho týrali po jeho príchode v Prahe. Koleso dejín nemožno zastaviť! Tisovou smrťou hlboko zasadili kameň na medzi. Slovenský národ môže ozbrojená menšina terorizovať, ale umlčať natrvalo ho už nemôže!“

Predseda Ústavného súdu Českej republiky Dr. Pavel Rychetský v televíznej stanici ČT 24 22. 10. 2018 povedal: „Deformácie a justičné vraždy sa nekonali len od roku 1950, ale už od roku 1945. KSČ nedôverovala mnohým sudcom, preto sa vytvorili retribučné súdy so sudcami vernými. Boli to politické procesy. Po roku 1948 komunisti z robotníckych kádrov za jeden rok vytvorili sudcov s titulom JUDr., ktorí potom súdili v politických procesoch.“

Po troch rokoch vyšetrovacej väzby bol aj J. Balko postavený pred tzv. Národný súd. Nemohli mu nič zlé dokázať, a predsa bol odsúdený na tri roky straty občianskych práv. V záverečných kapitolách knihy uvádza zaujímavé rozhovory aj s tými, ktorí zradili Slovenský štát, ktorí pomáhali Gottwaldovi dostať sa k moci, a predsa boli komunistickými súdmi odsúdení, väznení i popravení. „T. G. Masaryk podpísal Pittsburskú dohodu a v nej práva sľubované Slovákom, no nič z toho nesplnil. Podobne aj Gottwald podpísal Košickú dohodu (Košický vládny program) a nesplnil ju ani on.“ E. Beneš dával sľuby a tiež ich nesplnil. No všetci dali mnoho svojich politických odporcov uväzniť a popraviť.

J. Balko s dávkou irónie poznamenáva, ako ho v živote niektorí „nálepkovali“, hoci sa v podstate nezmenil. Za Uhorska bol panslávom, za prvej ČSR maďarónom, za prvej SR Čechúňom a bielym Židom a po vojne arizátorom a klérofašistom! Žiaľ, podobný slovník urážok zaznieva aj od mnohých dnešných politikov, dokonca aj v Národnej rade SR.

Kniha je pútavým čítaním o desaťročnom pôsobení vzácneho človeka a o významnej osobnosti v slovenskej politike. Je to zároveň dôležitá svedecká výpoveď a historický dokument.

Spomienkový štúrovský deň v Levoči už pevne zapustil korene

Uctili si aj Dobrianskeho zásluhy

Text a foto: Ľudmila HREHORČÁKOVÁ

Už po trinásty raz levočskí matičiari usporiadali koncom októbra na počesť Ľudovíta Štúra pri jeho pomníku spomienkovú slávnosť, tentoraz s príhovorom zástupkyne primátora Lýdie Budziňákovej, predsedníčky MO MS Anny Petrekovej a neodmysliteľným spevom hymnických piesní speváckeho zboru luventus paedagogica pod vedením zbormajstra Igora Gregu. Vence s trikolórami položili zástupcovia miestnych odborov MS z Levoče, zo Spišskej Novej Vsi a z Popradu, ako aj predstavitelia mesta Levoča.

Účastníci trinásteho Štúrovho dňa v Levoči si v jeho druhej časti pozorne vypočuli prednášku pedagóga UPJŠ Košice Alexandra ONUFRÁKA o veľkej osobnosti Rusínov Adolfovi Dobrianskom.

Osobitosťou tohtoročného Štúrovho dňa bola prednáška lektora UPJŠ v Košiciach Alexandra Onufráka, ktorý na ňom predstavil veľkú osobnosť Rusínov 19. storočia Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho, ktorého dvojsté výročie narodenia si pripomínala kultúrna obec minulý rok. Prednáška oslovila študentov z Gymnázia Janka Francisciho-Rimavského, kde sa časť slávnosti uskutočnila. Dirigent speváckeho zboru vhodne zaradil do repertoáru pôsobivú rusínsku dumku. Upútala aj malá speváčka Katka Uhlárová. Deti a mladá generácia vniesli do slávnosti osobité čaro a mladého ducha. Aj tým vzdali poctu nášmu velikánovi. Podujatie pripravila predsedníčka MO MS Anna Petreková a Miroslav Brincko v súčinnosti s riaditeľom Vihorlatského múzea v Humennom Miroslavom Kerekaničom. Vystúpila aj spevácka skupina seniorov z Levoče. Títo hostia obohatili tradíciu štúrovského dňa svojím odborným prínosom.

Na pamätnej tabuli je bez jedného pol stovka mien obetí

V Hájskom si uctili obete prvej svetovej vojny

Text a foto: Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

Občania Hájskeho v minulých dňoch, keď sme si pripomínali storočnicu skončenia Veľkej vojny, umiestnili na priečelí tamojšieho kultúrneho domu tabuľu s menami jej obetí aj za účasti ministra obrany SR Petra GAJDOŠA.

Vojnové obete spomedzi obyvateľov obce Hájske zachytáva novoosadená mramorová tabuľa, ktorú slávnostne odhalil minister obrany SR Peter Gajdoš. Pietna spomienka pripomenutia stého výročia skončenia Veľkej vojny sa uskutočnila 7. novembra 2018. Zoznam štyridsiatich deviatich padlých obyvateľov však zrejme nie je definitívny. Podľa slov starostu obce Hájske Jozefa Matušicu vynechané miesta na tabuli zámerne slúžia na doplnenie mien obetí, ktorých prepojenie s obcou sa dosiaľ nepodarilo vierohodne preukázať. Práve to je v rukách ďalších generácií, ktorým má tabuľa na miestnom kultúrnom dome pripomínať vybojovanú slobodu a mier a jednu z najtragickejších etáp dejín našej histórie, ale aj celého sveta.

Pietnu spomienku moderoval predseda MO MS Ivan Hambalek a folklórnym programom ju obohatila jeho skupina Kepeždanka. Na slávnostnom akte boli prítomní aj pracovníci Domu Matice slovenskej v Nitre.

V kvíze o histórii Matice slovenskej excelovali siedmačky

Vedomostný matičný deň v Haniske

Text a foto: Jozef BEŇADOVSKÝ

V Základnej škole Haniska pri Košiciach sa pred slávnostným koncertom k 26. výročiu Ústavy SR v tamojšom kultúrnom dome uskutočnil premiérový kvíz o slávnej histórii Matice slovenskej. V úvode kvízu predniesol referát o dejinnej ceste Matice slovenskej matičiar z Myslavy František Mrva. Potom už za prítomnosti viacerých pedagógov školy sa uskutočnil pomerne náročný vedomostný kvíz, ktorý napriek zložitosti otázok zvládli súťažiace družstvá so cťou. Výsledky boli tesné, ale družstvo siedmačiek v zložení Katarína Kačmariková, Simona Hütterová a Alexandra Juhásová ukázalo najviac vedomostí.

Víťazi kvízu o histórii Matice slovenskej so svojimi pedagógmi

Jazykovedec Ján KAČALA prednášal o problematike slovenskej syntaxe

O špecifikách jazyka a gramatiky

PaedDr. Renáta HLAVATÁ, PhD., predsedníčka JO MS

Jazykovedný odbor Matice slovenskej sa začiatkom novembra prezentoval prednáškou profesora Jána KAČALU o problematike prívlastkov v slovenčine

Začiatkom novembra 2018 Jazykový odbor Matice slovenskej v spolupráci s Katedrou slovenského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty UKF pripravil prednášku s popredným slovenským jazykovedcom prof. PhDr. Jánom Kačalom, DrSc., vysokoškolským pedagógom, autorom vyše dvadsiatich vedeckých monografií a niekoľkých stoviek vedeckých štúdií venovaných rozličným otázkam slovenského jazyka

Téma prednášky Syntax konštrukcií s posesívnym významom zaujala prítomných študentov a členov katedry, pretože autor poukázal na vrstvenosť syntaktických spojení v slovenčine, a to na základe gramatických a sémantických vzťahov. Na praktických príkladoch poukázal na posesívne vzťahy a významy v syntaktických konštrukciách v slovenčine z bežne dorozumievacieho jazyka a na príkladoch zo slovenského literárneho jazyka. Autor hovoril o téme, ktorá mu je z profesionálneho hľadiska veľmi blízka. Vychádzal tiež z vlastných vedeckých monografických prác z oblasti slovenskej syntaxe, pričom z najnovšej monografie Vyjadrovanie posesívnych vzťahov v slovenčine (Matica slovenská, 2018) predložil vlastnú koncepciu špecifického posesívneho vzťahu v pracovných okruhoch, napríklad rozsah spôsobov a prostriedkov na vyjadrovanie posesívnych vzťahov v slovenčine, rozvinutosť privlastňovacích vzťahov pri zámenách, genitívne formy mien s podobou adjektíva vyjadrujúce privlastňovací vzťah, zložený posesívny prívlastok typu starého otcova baranica, skupinové privlastňovanie (pri rodinných a podobných menách – typ Blažejovie chlapec). Svojou prednáškou známy jazykovedec poukázal na rôzne analogické procesy realizácie privlastňovacích vzťahov uplatnených na rozmanitých príkladoch nesklonného a nezhodného prívlastku, pričom antepozícia v tejto výskumnej oblasti je podľa J. Kačalu jeho jedným z najdôležitejších bádateľských výsledkov.

MATIČNÉ DEPEŠE

Matica aj v Záriečí

V Dome kultúry v Záriečí sa 6. novembra tohto roka stretli členovia FSk Záriečanka a ďalší občania Záriečia a okolia, ktorí sa rozhodli založiť v obci MO MS. Na zakladajúcom valnom zhromaždení sa zúčastnilo tridsaťpäť občanov (z celkového počtu štyridsaťtri), ktorí si zvolili za predsedníčku MO MS Annu Beňovú. Na valnom zhromaždení sa zúčastnil tiež Jozef Kollár, starosta obce Záriečie, a riaditeľ členského ústredia Matice slovenskej PhDr. Martin Fejko, ktorý prispel do matičného rozbehu cennými radami.

Pocta Dvorskému

Veľký slovenský tenor, operná ikona Peter Dvorský dostal v minulých dňoch vysoké štátne vyznamenanie – Rakúsky čestný kríž za vedu a kultúru, ktoré je tiež výrazom umelcovho úspešného účinkovania vo Viedenskej štátnej opere. Ocenenie mu udelil prezident Rakúskej republiky Alexander van der Bellen.

Autobus dobrej vôle

Ako po predošlé roky aj tentoraz vyrazí z Hrušova Národný autobus dobrej vôle s detskou folklórnou skupinou Ragačinka, aby 30. novembra a 1. decembra jej členovia potešili ľudí v domovoch sociálnych služieb v Rožňave, Liptovskom Mikuláši, vo Zvolene a v detských domovoch v Kráľovej Lehote a Mlynkoch-Bielych vodách.

Šelmy z Polonín

Správa Národného parku Poloniny so sídlom v Stakčíne pre školákov v Sninskom okrese aj v tomto roku pripravila literárno-výtvarnú súťaž o veľkých šelmách žijúcich v tomto národnom parku. Žiacke práce budú súčasťou pripravovanej výstavy a potešia návštevníkov Domu Matice slovenskej v Snine, kde ich vystavia v marci až apríli 2019.

Duchoňova štvrť

V rodnom dome speváka Karola Duchoňa v Galante dnes sídli základná umelecká škola. Oproti pri hlavnom cestnom ťahu zase stojí busta umelca, ktorú tam osadili aj zásluhou tamojšieho Domu MS. Stálu popularitu speváka dokumentuje skutočnosť, že po Pamiatke zosnulých je pri buste množstvo kvetov, a dokonca sa uvažuje, že po ňom v Galante pomenujú ulicu alebo niektorú z novobudovaných mestských štvrtí.

Hold lekárovi

Na podnet valčianskych matičiarov, ktorí mapujú históriu slávnych rodákov, sa koncom októbra vo farskom kostole v Kláštore pod Znievom slávila svätá omša pri príležitosti stého výročia úmrtia Dr. Mateja Imricha Korauša. Veriaci ňou vzdali hold celoživotnému dielu tohto lekára a profesora kláštorského gymnázia. Celebroval farár Štefan Hýrošš, pričom duchovnú slávnosť spevom sprevádzal matičný spevokol Valčan a mužské hudobné trio z Martina.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Pokiaľ žije jazyk, žije aj národ. Ak jazyk umrie, umrie aj národ a s ním jeho duch...Tieto riadky mi víria mysľou, keď počúvam rozhlas, sledujem televíziu a čítam posledné vydanie SNN (číslo 47), konkrétne článok šéfredaktora Slovo o Slovensku a článok A. Gocza Skutočne hľadáme najväčšieho Slováka?

Najväčší Slovák

Slovenská televízia odštartovala celoslovenskú televíznu anketu Najväčší Slovák, ktorá má byť v prvej fáze vyhodnotená prostredníctvom esemesiek do 20. decembra. Množstvo urážlivých upútaviek pribúda. V nich A. Hlinku označujú ako „provinčného kazateľa“, Dubčeka ako „zbabelca, Tisu ako „vojnového zločinca“ a Jánošíka zas spájajú s vraždou farára z Domaniže... Čo ešte viac ako zakotvená politika, ktorá rozdeľuje už i tak naštrbenú svornosť Slovákov.

O čo vlastne ide? Prinášať čo najviac nezrovnalostí, nedorozumenia proti všetkému slovenskému, teda i proti našej histórii. Zatiaľ čo v rozhlase, televízii a médiách propagujú rôzne osobnosti Slovenska, ako napríklad Masaryka, Lasicu a ďalších, nikto nespomína toho, kto nám dal vlastný jazyk, a teda by si zaslúžil poctu najväčší Slovák.

Ako by však mohli, keď slovenčinu prestávajú uznávať i tí, ktorí sú za jej prejav zodpovední. Ľubozvučná reč sa vytráca z úst hercov – nositeľov prejavu kultúry (kde sú takí, ako boli Záborský, Huba, Kvietik...), ale i redaktorov v televízii a rozhlase. Schválený zákon v parlamente, ktorý má pozdvihnúť čistotu jazyka, sa nedodržiava a nikto ho nekontroluje.

Kde sú mladí matičiari, maturanti a ich esemesky? Kde sú tí mladí, čo sa v škole učia o Štúrovi a ktorí tak vehementne na námestiach bojujú za slušné Slovensko?

Samozrejme, keď sa nájdu aj takí učitelia, ktorí na vyučovacích hodinách hovoria nezmysly o Štúrovi, kde má mládež nájsť pravdu. Ako učiteľky sa ma veľakrát žiaci pýtajú na môj názor.

Čo na to SNS, ktorá ma vo vláde ministerku školstva. Inšpekcie, ktoré sledovali na školách veľmi striktne výučbu slovenského jazyka, dnes cez testy nezistia, ako učí učiteľ na hodine, jeho pôsobenie na výchovu a ten výchovný cieľ, ktorý sa tak sledoval za socializmu, by sa o to viac mal sledovať, keď si Slováci vládnu sami.

Keď už teda prejaviť úctu k nášmu národu, tak teda esemeskujme, ale meno toho, kto si to ozaj zaslúži...

Kveta SLYŠKOVÁ

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
·tasr·

V ZŠ s MŠ Kráľa Svätopluka v Šintave oslavovali nevšedné jubileum

Milá slávnosť k šesťdesiatinám školy

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

Základná škola s materskou školou Kráľa Svätopluka v Šintave spolu s rodičmi, priateľmi školy a hosťami v týchto dňoch zažila milú slávnosť – oslavy šesťdesiateho výročia založenia školy, nad ktorými prevzal záštitu premiér Peter Pellegrini. Vedno so žiakmi, s rodičmi, učiteľmi a ďalšími hosťami jubilujúcu školu a jej riaditeľa pozdravili aj členovia Matice slovenskej.

Šesťdesiat rokov existencie šintavskej školy prišli pozdraviť mnohí vzácni hostia, ktorí blahoželali riaditeľovi Martinovi BODISOVi za jej orientáciu k vlasteneckej výchove

Na 6. november 2018, keď sa oslavy šesťdesiateho výročia založenia školy uskutočnili, budú všetci ich účastníci dlho spomínať. Na nádvorí školy ich vítali žiaci a vždy optimisticky naladený a ústretový riaditeľ PaedDr. PhDr. Martin Bodis, PhD., ktorý spoločne so starostom obce a predsedom žiackeho parlamentu odhalili na budove školy pamätnú tabuľu. Hosťom narodeninových osláv školy vzápätí poskytli možnosť prezrieť si učebne školy a škôlky, odborné učebne, telocvičňu… Všade ich čakali žiaci a učitelia, ktorí im radi priblížili svoju činnosť a zodpovedali na otázky. Účastníci slávnosti sa potom presunuli do Kina Nova v Seredi, kde bol pripravený slávnostný program s tancom, so spevom, s veselými scénkami. Pravdaže, nechýbali ani príhovory hostí a riaditeľa M. Bodisa, ktorý priblížil okamihy otvorenia školy. Dnes činnosť školy dokumentujú archívne materiály aj spomienky prvých absolventov, pre ktorých bol historickým medzníkom 31. august 1958, keď prví žiaci prešli bránami sedemnásťtriednej základnej školy, ale vyučovanie v nej sa začalo až v novom roku 1959.

Slová riaditeľa Bodisa nezahŕňali len spomienky a fakty o činnosti a rozvoji tejto progresívnej vzdelávacej inštitúcie, ale i slová vďaky všetkým tým, ktorí sa do dnešných dní podieľajú a spolupodieľajú so školou na kvalitnom východno-vzdelávacom procese šintavských detí. Osobne sa poďakoval svojim zástupkyniam Mgr. Márii Hrabíkovej a PaedDr. Nine Kubačkovej aj ekonómke Ing. Márii Kopálovej. Na oslavách vzácneho jubilea ocenili aj jej riaditeľa, ktorému predseda SZPB Ing. Pavol Sečkár, PhD., udelil Pamätnú medailu Jána Nálepku. Spoluprácu so školou, osobitne s riaditeľom školy, vyzdvihli vo svojich pozdravoch aj PaedDr. Petra Vágová za Klub riaditeľov spoločnej školy, doc. PhDr. Jarmila Jurová, PhD., dekanka FF UKF v Nitre. Ku gratulantom pridali svoje úprimné poďakovania starosta obce Miroslav Holička a tiež predsedníčka Rady rodičov Radka Drábiková. Za zamestnancov vyslovila slová uznania riaditeľovi školy Mgr. Zuzana Gregušová. V príhovoroch ocenili prínos školy aj prvý podpredseda MS Mgr. Marek Hanuska spolu s JUDr. Štefanom Martinkovičom a PhDr. Libušou Klučkovou, ktorí vyznamenali riaditeľa M. Bodisa Striebornou medailou Matice slovenskej za presadzovanie vlasteneckých a matičných ideálov a zároveň mu odovzdali aj Ďakovný list predsedu MS.

Valčania k jubileám zasadili lipu

Ján LUČAN, predseda MO MS vo Valči

Matičiari vo Valči pri príležitosti stého výročia vzniku Československej republiky a prijatia Martinskej deklarácie 30. októbra 2018 v záhrade miestnej materskej školy za účasti mnohých spoluobčanov sadili lipu. Zhromaždených občanov, z ktorých sa viacerí podujali korene stromčeka zasýpať zeminou, privítala starostka obce s pripomenutím, aby sa pri lipe stretávali pri rôznych významných a pamätných udalostiach obce, a žiaci MŠ, ktorí záhradu používajú na rôzne hry a cvičenia, vnímali lipu už odmalička a vyrastali s ňou ako so symbolom vlastenectva. O tradíciách sadenia líp oboznámila prítomných členka MO MS Vierka Švecová. Pripomenula, že stromy sa považovali za posvätné vo všetkých starých kultúrach, pretože boli ľuďom prospešné a liečivé. Zvlášť lipa bola obľúbená a rozšírená po celej Európe pre liečivé účinky najmä jej kvetov a v júni 1848 na Všeslovanskom zjazde v Prahe sa stala oficiálnym národným symbolom Slovanov. Počas sadenia lipy zaspieval spevokol Valčan matičnú hymnu Kto za pravdu horí... a pieseň Slovensko krásne...

Matičiari vo Valči našli na zasadenie symbolickej lipky k storočnici vzniku ČSR a Martinskej deklarácie miesto v záhrade miestnej školy

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 46/2018 sme vás, milí čitatelia, zaviedli dokúpeľov Vyšné Ružbachy a pýtali sa, aké neduhy sa tu liečia. Správne odpovedali tí, ktorí napísali, že tunajšie balneoterapeutické postupy účinne pôsobia na nervové choroby, psychické poruchy a choroby z vysokého krvného tlaku. Vyžrebovali sme týchto výhercov: **Jozef Kučera, Zvolen; Pavol Sokol, Banská Bystrica; Viktor Szaló, Rajec.** Blahoželáme!

Dnes ešte ostaneme v prostredí krásnej slovenskej prírody a malebných horstiev, ktoré však pri podcenení niektorých nástrah a precenení síl bývajú zavše aj zradné a niekedy si vyberú najvyššiu daň, čo dokumentuje niekoľko desiatok symbolických cintorínov obetí hôr. **Ktorý spomedzi týchto cintorínov je na Slovensku najstarší?** Aby otázka nebola až taká náročná, dodávame k nej, že kolorit cintorína popri kaplnke dotvárajú vyrezávané detvianske kríže a HZS tu každý rok popri pietnom akte pripravuje aj ukážky zo svojej činnosti a rozlúčku so sezónou pred uzamknutím tatranských chodníkov. Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu čo najskôr, aby vám naša administrátorka Ľubica Rišiaňová stihla k Vianociam, v prípade, že vás vyžrebujeme, poslať pekný darček.

(se)

AKO SI PREDPLATIŤ

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajte telefonicky:
043 / 3812 838 - 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár:
www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €

PRIPOMÍNAME SI

1. decembra

– stopäť rokov od narodenia prekladateľa z antickej literatúry Miroslava Okála (1913 – 1997); vďaka nemu poznáme o. i. Homérove poémy Iliadu a Odysea, venoval sa najmä dielam filozofa Senecu

– pred osemdesiatimi rokmi prezident Hácha vymenoval novú česko-slovenskú vládu, ktorej predsedom sa stal člen českej agrárnej strany Rudolf Beran (1938) a podpredsedom Karol Sidor za Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu; trvala zhruba tri mesiace, okupáciou Česka a Moravy a vytvorením Slovenskej republiky sa jej funkcia skončila

2. decembra

– dvesto rokov od narodenia evanjelického kňaza a národovca Jána Makovického (1818 – 1884), spoluzakladateľa Matice slovenskej a prvých slovenských gymnázií

3. decembra

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi, v roku 1953, svetoznáma slovenská astronómka Ľudmila Pajdušáková objavila svoju prvú kométu; počas pôsobenia v observatóriu SAV na Skalnatom plese ich objavila päť

4. decembra

– dvojnásobný majster Európy v krasokorčuľovaní, prvý človek na svete, ktorý dokázal skočiť štvoritý skok, Jozef Sabovčík má päťdesiatpäť rokov

5. decembra

– štyristotridsať rokov od narodenia českého protestantského kňaza Mikuláša Drábika (1588 – 1671), ktorý pôsobil v Lednici na Slovensku; známy bol ako vizionár, ktorý okrem iného predpovedal, že do troch storočí nadíde skaza habsburského panovníckeho rodu, venoval sa aj hľadaniu pokladov

– stodesať rokov, čo začal v Budapešti vychádzať časopis pre deti Zornička (1908); vychádza dodnes a je druhým najstarším slovenským časopisom po mesačníku Matice slovenskej Slovenské pohľady

– pred štyridsiatimi rokmi zomrel hudobný skladateľ a libretista Pavol Čády (1911 – 1978)

–- tridsaťpäť rokov od smrti skvelej textilnej výtvarníčky Eleny Holéczyovej (1906 – 1983), dcéry dramatika Jozefa Hollého, inak všestrannej umelkyne; písala aj filmové a rozhlasové scenáre, pôsobila ako divadelná výtvarníčka, vo svete preslávila v modernej podobe slovenskú ľudovú čipku a neobyčajnú pestrosť našich výšiviek

6. decembra

– štyristodvadsať rokov, čo sa v Kežmarku narodil Kristián Augustín ab Hortis (1598 – 1650), prírodovedec a osobný lekár panovníka Ferdinanda II., zakladateľ viedenskej botanickej záhrady

– pred sto päťdesiatimi rokmi pod tlakom maďarských stavov podpísal rakúsko-uhorský cisár nový uhorský zákon o jednotnom maďarskom národe v rakúsko-uhorskej monarchii (1868) a o maďarčine ako jedinom vyučovacom, úradnom jazyku a dorozumievacom jazyku v Uhorsku; výnimku mali len Chorváti, ktorý zákonom získali jazykovú i územnú autonómiu

7. decembra

– spevák a skladateľ Pavol Hammel má sedemdesiat rokov

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 81251 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián Gešper, Marek Hanuska, Jaroslav Chovanec, Štefan Martinkovič, Veronika Matušková, Ján Čomaj, Ján Jankovič, Viliam Komora, Ján Seman, Peter Štrelinger. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j. 1081-93-PT P z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100 €, ostatný svet 180 USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.